

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ! СЛАВІМО ЙОГО!

Фото О. Литвиненка

Вас вітає "Берегинька"

З НОВОРІЧЧЯМ ТА РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

**ДОРОГА РЕДАКЦІЄ
"СЛОВА ПРОСВІТИ"!**

**ДОЗВОЛЬТЕ
ЗАКОЛЯДУВАТИ**

Нічка зимова, сніжок лапатий, Ангели ходять колядувати. Ой коляд-коляд — добра новина, Що породила Марія сина. Ой коляд-коляд, та й колядочка, В яслах сповила свого синочка. В яслах сповила і колядує: Спи мій синочку, ой люляй-люляй. Ой люляй-люляй, а я спочину, Тоді підемо на Україну.	А в Україні добрії люди, До них підемо й нам добре буде. Там вже немає Ірода злого, Що заповзявся на сина мого. Ой люляй-люляй, коханий сину, Тоді підемо на Україну. Ити не треба: подали сани, Йосиф Обручник поїде з нами. Коні булані, а сани срібні, На Україні люди привітні. Ой коляд-коляд, та й колядочка, На Україну їдемо, синочку! Вділи, Боже, благодати Господарям цей хати. Господарю й господині, І всій нашій Україні.	Дай вам, Боже, в новім році Успіху на кожному кроці. В добрім ділі, в добрій справі, Щоб добро і користь мали, Стрімко щоб зростав ваш наклад, Щоб "СП" була за приклад! Дай Боже! Христос рождається! Славимо Його! Для пані Люби та колективу редакції колядували соснівські просвітяни під керівництвом голови Товариства пана Ми- хайла Мандзюка та регента пані Тамари Мулик, м. Соснівка Львівської області
---	--	---

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ "Київ", МФО 320401
ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 800 346 грн. 48 коп.

СУЗІР'Я, В ЯКОМУ ТАНЦЮЮТЬ

— Ви одразу обрали собі композитора — автора “Рондо Венеціано”, чи не спілкувалися потім з італійським композитором Ревербері?

— Це захоплення було рапто-вим, але на все життя. Я не знайо-ма особисто з композитором, але мені настільки вдалося зрозуміти, розгадати той матеріал, який мала, що всі його думки, мрії, фантазії, мені здавалося, я знаю, і входжу з ним у діалог. Мені було дуже при-ємно, коли волею долі він усе-таки дізнався, що в Україні є колектив “Сузір'я Аніко” і що в основу кон-цертної програми і наших творчих діянь лягла його музика. Мені роз-повіли, що для нього це було несподівано, бо яке ж то задоволення дізнатися, що його знають ще десь, а це вже плюс майстру. І коли він дізнався, що є такий колектив, то передав мені один зі своїх нових альбомів як рідвяний подарунок. Це було радістю для мене, і ми по-чали робити наступні кроки. Так поступово формувалася концертна програма на основі музики “Рондо Венеціано”, хоч я дуже любила му-зику інших композиторів: Сібеліу-са, Чайковського, Шопена. Я дуже люблю твори Скорика, зокрема його “Мелодію”, мені здається, що якби він написав тільки один цей твір, цього було б достатньо. Я йому сказала після прем'єри його опери “Мойсей”, що майстри такої ваги завжди викликають потре-сіння і повагу, надихаючи інших на творчі досягнення.

— Як Ви починалися як балет-мейстер?

— Очевидно, з маминої любові. Мама трішки танцювала в дитин-стві і мріяла, щоб донька також танцювала, бо балет — це дуже красиво і поетично. Вона докла-дала до цього всіх зусиль. Ми живемо на вулиці Лисенка, а через дорогу — оперний театр, і все дитинство я проводила там вихідні: мама води-ла мене на спектаклі, розповідала про кожну балерину, її майстер-ність, про кожну виставу. І, може, це бажання мами було першим кроком. Хоча батьки розповіда-ють, що в дитинстві я завжди тан-цювала. Але, як сказала одна з моїх подруг (відомий модельєр): “Зна-єш, ми повинні бути з тобою обе-режні. Тому що про нас можуть го-ворити, що одна в дитинстві одяга-ла ляльок і їй сподобалася ця про-фесія, а інша весь час танцювала, їй це теж сподобалося, але дівчатка так і не виросли” (сміється).

Та насправді ми вивчилися і виросли. У мене були чудові педа-гоги, вони мене сформували і зав-дяки їм я потрапила спершу до Будинку вчителя. Це був колектив класичного балету, для нас ставили спектаклі “Лускунчик”, “Попе-люшка”, “Спляча красуня”, потім я закінчила студію Вірського, по-знайомилася з чудовим педагогом Ігорем Олексійовичем Андреевим, і, поспілкувавшись із цими люд-ми, мені здається, що я маю шанс залишити щось добре і своїм уч-ням. Оскільки прізвище моє Рехві-ашвілі, то батько (а він був істориком за фахом) завжди мене савив біля себе і говорив: “Невже тебе влаштовуватиме, що ти стоятимеш у четвертій лінії тридцять друга?”

Він це ніби й не серйозно ка-зав, але, очевидно, хотів пробуди-ти якісь амбіції. І в сімнадцять років світ здавався не зовсім спра-ведливим і ширим до мене. Захоті-лося потрапити у світ справжності, де й слеза — це правда, й усмішка — також правда, і з'явилася потре-ба оточувати себе образами, музи-кою, творчістю. Мені в цьому ком-фортно, добре.

— Почерк балетмейстера Аніко Рехвіашвілі відмінний від інших, на-віть колектив “Сузір'я Аніко” — вже автограф у мистецтві танцю.

Низка зимових свят для неї починається ще до Різдва з власного дня на-родження. І цього дня вона вітає свою маму, яка не тільки подарувала життя, а й творчу долю, бо сама привела дівчинку в балетний клас. Заслужена ар-тистка України, лауреат міжнародних конкурсів, завідувачка кафедри хорео-графії та класичної хореографії Київського університету культури Аніко Рех-віашвілі вже має не тільки своїх учнів, а й започаткований напрямок сучасної хореографії. Десять років тому її колектив “Сузір'я Аніко” вразив новітнім стилем, де поєдналося класичне й народне мистецтво з сучасною пластич-ною ритмікою і романтикою почуттів. Образний ключ до постановок балет-мейстеру подарувала музика з альбому “Рондо Венеціано”.

— Найцікавіше, що коли цей колектив з'явився у 1996 році, та-кої навали інформації не було, ме-ні не застувало погляд європей-ський матеріал, хоч я до нього прекрасно ставлюся, Кранке, Мак-Міллан, Кіллан — балетмей-стери, з якими я пізніше познайо-милася, той же Баланчин, я схиля-юся перед талантом кожного. Але мені пощастило, що ми тоді мали два напрямки: академічного кла-сичного танцю і народну хореогра-фію. Сучасної хореографії як такої у нас не було. І, здавалося б, я люблю й класичний балет, і люблю Вірського, Мойсеева, Надеждіна, але якби це поєднати — естетику чуттєвості з академізмом. Тому й з'явилася бажання створити щось власне, не було мети копіювати якусь школу чи систему. А було так, як сама відчувала. Тому що по-тім, коли знайомишся з іншими роботами, порівнюєш, аналізуєш, завжди є небезпека імітації.

— А для Вас це не обернулося тим, що Вас почали імітувати?

— Дуже обернулося. На кон-курсах чи фестивалях в інших міс-тах зустрічаю багато колективів із назвою “Сузір'я Лева” або ще ко-гось... Цікаво, що на конкурсах по-казують мої номери, але під інши-ми назвами. Замість “Три голоси” — “Три стихії”, а “Дві троянди” так і лишують — “Дві квітки”, навіть лінуються зовсім перейменувати. Тоді я себе втішаю: гарна пісня по-винна стати народною.

— Я стільки чула про класику ук-раїнського танцю, який культиву-вався у ансамблі Вірського, про виз-начних майстрів і педагогів...

— Я не працювала в ансамблі, закінчила студію, але той викла-дацький склад, який був у нас, просто прекрасний. Євген Васи-льович Зайцев, який став єдиним автором підручника з класичного танцю (він найкращий і сьогодні), Ігор Олексійович Андреев, диво-вижна людина, підготував багатьох талановитих артистів, унікальний педагог, майстер класичного танцю. Євген Макаров, якого, на жаль, не-має з нами, він викладав постанов-ку, і ходили легенди, що Вірський знайшов його чотирнадцятилітнім хлопцем, бо побачив його талант. Наталя Уманова довгі роки була примою і кращою танцівницею — сузір'я красивих людей, педагогів,

що давали нам можливість ставати такими ж маленькими майстрами. І навіть не тому, що викладали за особливою методикою, кожний із них — окрема історія в хореографії, в балеті. Мені здавалося, що в ко-жному є таємниця, загадка, доторк-нутися до якої важко, але якщо во-ни тобі довіряють, спробуємо роз-гадати її разом. Коли я почала пра-цювати з учнями, то відкрила для себе: дуже нелегко, коли розкрива-єшся, любиш їх, — а це починають сприймати як норму і не розрізня-ють, де любов, а де її відсутність, стають прагматичними. І для того, щоб не так рано той, хто формуєть-ся в хореографії, забронзовів, по-трібно дати зрозуміти, що чим біль-ше ти будеш учнем, тим кращим майстром виростеш, і тим довшим буде твоє творче життя.

— Ваші найпам'ятніші успіхи як балетмейстера?

— Перший вихід “Сузір'я Ані-ко” на сцену театру Лесі Українки. Чоловік мені й тепер нагадує, як я від хвилювання мріяла, щоб вийти лише раз у життя на сцену з цим ко-лективом і буду назавжди вдоволе-на. Зараз ми усміхаємося над тими словами, але той перший раз був для мене найвищим, найнебезпеч-нішим, найрадіснішим і здавалося тоді, що весь світ мене любить. Балет — уміння слухати музику, еле-гантно рухатися, бути культурною

людиною. Будь-який вияв особис-тості в тому, в чому вона прекрасно почувається: чи в класичній, чи в народній, чи у сучасній хореогра-фії. Нині в Україні сучасна хорео-графія має свій розвиток, вона ди-намічніша, класична також більше пізнає досвід світових майстрів, розширюється репертуар. Але ми зараз перейдемо до банальних тем про те, що вкладання коштів має адекватний результат. І поки ми дорослішаємо як європейська кра-їна і прагнемо розібратися у своїх внутрішніх проблемах, залиша-ються гострими і мистецькі проб-леми. Чи чекати чогось завтра? Так. Але все одно наша справа в труби гудіти, на фортепіано грати і займатися хореографією.

— Чи хвилюється Ви на концерт-них виступах за своїх учнів і арти-стів колективу?

— Я не можу дивитися, коли танцюють мої учні, і всі, хто мене знає, підтвердять, що я не бачила ніколи від початку до кінця жод-ного свого балету і своєї постановки. Коли на репетиціях працюю в залі, то можу на них дивитися, але по-тім, на виставі, я розумію, що моє хвилювання передається їм і краще від цього не буде. Тому я тільки слухаю, як їм аплодують, як зала дихає чи завмирає — ось за цими ознаками розумію, як проходить дійство. Може, я ще не подорослі-

шала, а може, страшно думати, що коли сяду і спокійно дивитимуся, як танцюють мої учні, то закінчусь як творча особистість. У нашому хореографічному мистецтві багато зірок: Леонід Сарафанов — соліст Маріїнського театру, Іван Путров — Ковен Гарден, Артем Дацишин, яскрава зірка Наталя Мацак... Це артисти, яких знають у світі, але не всі знають про це в Україні. Ми са-мі повинні навчитися любити сво-їх артистів, свої театри, трупи, мистецтво і просто себе.

— Ваша недавня робота — вис-тава у Національній опері України, балет “Данієла” на музику сучасно-го композитора Михайла Чембержі, це завжди значима подія — музика сучасного автора у балеті.

— Чесно скажу, я дуже боялася цієї роботи, тому що, ставлячи ба-лет на музику сучасного автора, є дві небезпеки: або будеш неши-рим, або не зможеш прочитати правильно весь музичний матері-ал. Щось повинно не збігтися у ре-зультаті. І в мене були сумніви: братися за цю роботу чи ні. Але все склалося дуже вдало, я сказала Михайлу Івановичу Чембержі: для того, аби все вийшло, потрібно по-любити цю музику. Адже спершу думала, якщо він академік, склад-но буде працювати, щось ламати в задумі, змінювати. Але ні, — він легко розумів усі мої побажання, був дуже терплячим, бо я в роботі жорстка і прагматична. І дуже вдо-волена, бо ця робота дала мені можливість зробити ще один крок. Я зрозуміла, що можу мислити в балеті інакше, застосовувати інші засоби. Я не повторилася, зробила нове, був чудовий колектив, дири-гент-постановник Олексій Баклан, художник-постановник Анатолій Іконников, солісти Матков, Ма-цак, Шаповал, Льозова. І часто в такій роботі виникають конфлікти, але це був той рідкісний випадок, коли ми жили одним процесом, і нам було добре працювати і твори-ти разом, і глядач підтвердив, що ми зробили все правильно.

— У Ваших планах була поста-новка “Дами з камеліями”? Чи від-будеться цей балет?

— Цей проект у мене давно, я дуже хочу його зробити, але (як часто буває), коли про щось від-чайдушно мрієш і досягнеш цього — то здається, це вже підбиття під-сумків. Тому в цьому й позитив, що я його не можу ще зробити. Може, це буде до мого творчого фінішу. Цікаве лібрето, а мені вдалося на-писати ще й до двох попередніх постановок лібрето. А зараз я по-чинаю роботу над хореографічни-ми сценами опери “Ярослав Муд-рий”, режисер Анатолій Со-лов'яненко, в Національній опері України. Потім із режисером Васи-лем Вовкуном будемо робити “Енеїду” в Київському муніци-пальному театрі опери та балету для дітей та юнацтва, там багато хореографічних сцен.

— Аніко, які подарунки Ви люби-те одержувати на день народжен-ня, на Різдво?

— Усі, хто знає мене, знають і те, що ось уже три роки я заселяю свою дачу квітами. Ось нинішнього року в мене повинно зацвісти дві тисячі тюльпанів, величезна кіль-кість крокусів, мене вже лякає, що гіацинти на цю пору проклюнулися і всілякі трави-мускарії. Я дивилася фільм про Паганіні, там є епізод, коли він виходить і перед ним море тюльпанів. Мене це настільки вра-зило: Італія, ранок і море тюльпа-нів. Я подумала: чому ми не може-мо створити собі такого тюльпа-нового моря? Можемо, аби щоранку бачити квітучою нашу землю.

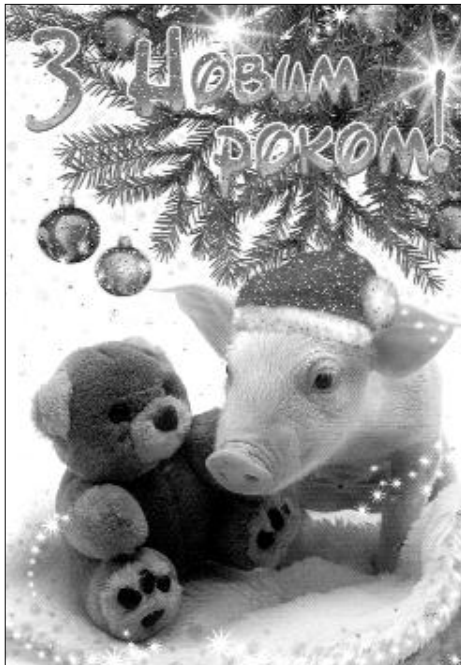
Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

НОВОРІЧНІ ПОСЛАНЦІ ЩАСТЯ

ОСОБЛИВА ПОШТА

Сподіваємося, що ви вчасно розіслали письмові привітання, запечатавши в святково-білих конвертах найщиріші слова, бажаючи, аби вони, з глибини серця і від щирої душі, торкнулися очей і зворушили милу вам людину. Різдвяна поштівка або відкриті листи на ошатному шматочку вишуканого цупкого паперу, розмальованого різдвяними сюжетами — одна з давніх і милих традицій, яку не варто втрачати, підміняючи новорічне вітання телефонною розмовою, SMS-кою чи “милом”. Бо якщо почерк людини — дзеркало її душі, то дайте можливість відбитися у вашому дзеркалі обличчям тих, хто найлюбіший і найрідніший.

Як і все на світі, різдвяні мальовані й підписані привітання мають свою історію.

Говорять, що щаслива ідея оригінального різдвяного привіту віддала англійця сера Генрі Коула в 1840 році: на його замовлення художник Джон Хорслі намалював сімейство сера Коула за святковим столом, а також (картинка нагадувала своєрідний триптих), на благодійних заходах, бо це сімейство, як і годиться християнам, щедро дарувало біднякам їжу й одяг на свята. Красивий напис, зроблений художником, не залишав сумніву про призначення й мету його творіння: “Всім щасливого Нового року!”

Картинка сподобалася, і через кілька років Коул перейнявся іншою ідеєю: він наказав надрукувати тираж копій, отримавши досить пристойний гонорар за свій почин.

Відтоді саме Англії належать послідовні й ексклюзивні ідеї мальованих різдвяних

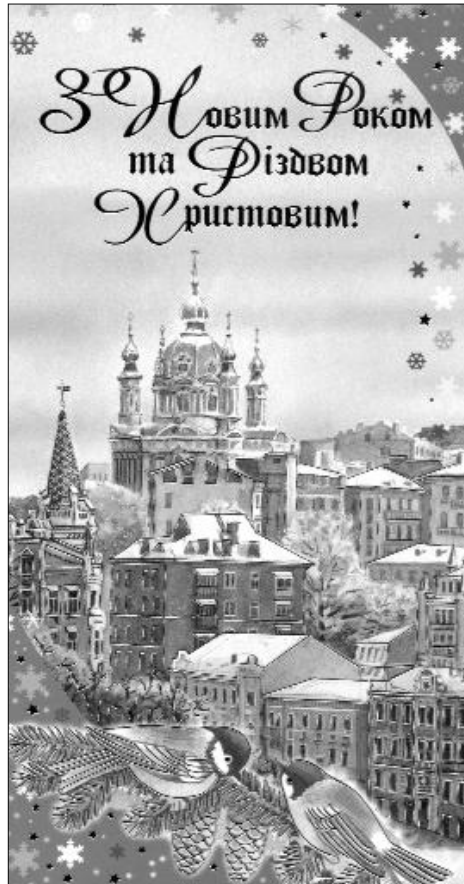
привітань. Англійці першими зобразили на картці зимові пейзажі, сценки під ялинками і т. ін.

Із туманного Альбіону гравіровані картки проклали собі шлях в інші країни Європи, потрапили й до Києва.

Далі — можна писати ціле дослідження про те, як художники, друкарі, графіки, фотографи, дизайнери з плином часу долучалися до цього мистецтва, адже серед різдвяних вітань трапляються справжні шедеври. Ми називаємо їх відкритками — і це не калька з російської, а означення поштового пересилання: відкрито, без конверта. Хоча нині й марки, і конверти створюють певний ансамбль, стиль привітання, а самі новорічні та різдвяні відкритки міняють зовнішність, і вона вже рельєфна, об’ємна, музична і звукова, вишивана і гаптована бісером і т. ін., тобто, ця поштова картка дає політ творчій фантазії і щедрій уяві.

Безперечно, у кожній родині є дбайливо збережені поштівки з побажаннями щастя на всі прийдешні роки. А є ще й люди, які збирають новорічні відкритки, стали палкими і послідовними колекціонерами. Книга Гіннеса повідомляє, що канадієць Бут (цілком українське прізвище!) має в своїй колекції 205 120 примірників новорічних карток. До речі, захоплення і колекціонування їх називається філокартією. Було б заманливо, гортаючи альбом з картками, спостерігати, як змінювалося зображення різдвяних свят упродовж століття, адже їх почали продукувати майже всі видавництва Москви, Петербурга, Києва і деякі з них збереглися у колекціонерів, донісши до нас зображення новонародженого Христа в яслах, Віфлеємську зорю і трьох царів, Святе сімейство, згодом — тепло домашнього вогнища, гостинного і привітного, колядників і т. ін.

Революція 1917 року заборонила всі релігійні свята й традиції, отож зникли й

поштівки-поздоровлення. Радянська влада вирішила використовувати ці вітання під час Великої Вітчизняної війни, випустивши у важку зиму 1941 року вітальну серію “Новорічні вітання захисникам Батьківщини” та “Новорічний привіт з фронту”.

У 60-ті роки не різдвяна, а новорічна відкритка повернулася у народне життя, принісши з собою зображення ялинок, календарів, кремлівських курантів і годинників, у яких стрілка завергла за п’ять хвилин до півночі. Згодом з’являються зображення щасливих сімейних пар з бокалами шампанського, дітей і т. ін. Усе це сусідувало з рум’янолицими космонавтами, будівельниками, Дідом Морозом і Снігуронькою.

Наприкінці ХХ сторіччя повернулися до нас різдвяні вітальні поштівки, звичними стали побажання щасливих і веселих свят Різдва Христового та щастя в новому році, зображення біблійських і фольклорних сюжетів, пов’язаних із зимовими святами. Повернувся святий Миколай у дитячі казки і мрії, то чому б не повернутися й чарівним барвістим різдвяним листам, несучи нам радість від ширих слів, писаних рідним і впізнаваним почерком тих, кого ми любимо?

З найкращими побажаннями вітаємо з новоліттям кожного читача “Слова Просвіти!”

• Л. ВАСИЛЬКО

ЩО СПІВАЄМО?

Дуже цікаву історію має пов’язана з німецькими культурними колами коляда “Тиха ніч, свята ніч”. Спочатку припускали, що її автором є хтось із великих композиторів: Моцарт, Бетховен чи Гайдн. Проте правда набагато прозаїчніша. На Святий вечір Різдва Христового 1818 року Йозеф Мор, вікарій костелу св. Миколая в Оберндорфі під Зальцбургом в Австрії, попросив свого приятеля Франца Грубера, сільського вчителя та органіста костелу, написати музику до свого вірша, але таку, щоб його можна було заспівати у Різдво. І уже опівночі “Тиху

ТИХА НІЧ, СВЯТА НІЧ

ніч, свята ніч” проспівав хор на два голоси під акомпанемент гітари. Коляда була чудовою, тому швидко стала відомою за межами парафії, а незабаром і держави. 1832 року її співали у Львові, а 1839 року — у Нью-Йорку. Але композитор ще був нікому не відомий. Грубера ж, який домагався визнання його автором коляди, вважали “злодієм”.

Помер Грубер 1863 року, у віці 76 років, але й по смерті йому дорікали плагіатством. Ніхто не хотів повірити, що сіль-

ський органіст зміг створити таку прекрасну мелодію за день. І тільки через півстоліття після смерті Грубера йому повернули забрану славу. За часів Австро-Угорщини в Галичині цей твір виконували спочатку німецькою мовою, а вже з 1840 року — українською. За часів атеїстичної влади коляди виконувалися таємно. Уперше я почув цю коляду 1992 року в Різдвяну ніч від хористів старшого покоління хору “Червона калина” ООВУТ “Просвіта”. І зараз вона в нашому ре-

пертуарі серед десяти наших найкращих у світі коляд. Чи це не ознака того, що ми такі європейський народ?

Наш архієрейський хор уже тричі був в Австрії, Німеччині на святкуванні Різдва і різних конкурсів. А за пісню німецького композитора Хеля “Ставок заснув” навіть одержав нагороду.

• Степан БОЙКО, член хорової капели “Червона калина” ООВУТ “Просвіта”, м. Івано-Франківськ

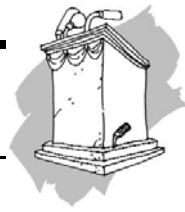
ЛЮБІТЬ СВОЄ!

ЧУЖИЙ САНТА КЛАУС

Якраз перед святом Миколая на всю Україну пішла інформація про грандіозний проект “Пошта Санта Клауса” в Києві. Ідеологічний організатор проекту Сергій Крищенко в недавньому “Часі культури” радіо Ера всіляко рекламував це нове диво для молодих українців. Великий бізнесовий проект, квитки з кількома ступенями захисту, участь церковних артистів і світл естради, надзвичайно дорогі спецефекти і реклама. І головне — безкоштовна роздача якогось дитячого журналу з дивною “українською” назвою “Агашка”. Вся інформація про цю широкомасштабну акцію в якомусь, вочевидь, російськомовному дитячому журналі з важкою для запам’ятовування назвою. Хитро продумана ідеологія проекту — мовляв, за радянських часів замість Миколая запровадили Діда Мороза, а ми повернемо щось інтернаціональне, міжнародне, на кшталт Санта Клауса, адже це похідне чужомовне від Миколая. Мовляв, це зроблено задля миру між молодими і зрілими громадянами. Та й міжнародна ситуація цього вимагає, адже турки хочуть повернути собі Миколая як народженого на власних теренах. І ще сказано — Миколая більше не будуть зображати у вигляді священика, мовляв, цього не схвалює церква. Задля цієї okazji знайдуться впливові люди, які домовляться з посольством країни, де живе справжній Санта Клаус, аби він привітав українських діток. А вимагається лише одне — забути традиційного українського Миколая, що приходить непомітно і вночі кладе під подушку дітям кому дарунок, а кому й різку. Забути українську традицію і чудові дитячі пісні про Святого Миколая, розповіді бабусь і дідусів, забути свої українські корені й навіть мову, адже реклама в російськомовних дитячих журналах, а деякі з них роздаватимуть безкоштовно.

Якраз на цей час до нас завітали добрі знайомі з української діаспори в Росії. Там такі святкування Санта Клауса просто заборонили, захищаючи російську традицію святкувати Діда Мороза. Може, це й жорстоко, але держава повинна мати гуманітарну політику, здатну захистити національну культуру та ідентичність. В Україні про справжній стан гуманітарної політики свідчить поява нового проекту святкування Санта Клауса з добре продуманою есзуйською ідеологією: “Нате Миколая, але не українського!”. Кажуть, українське неконкурентоспроможне, економічно не вигідне. Але ж із реклами очевидно, що проект “Санта Клаус” надзвичайно дорогий і жодна висока ціна квитків не покrije витрат. Отже, чуже та ще й економічно збиткове таки комусь вигідне, тільки прибуток підраховуватимуть не тепер і не у сфері культури. Поза сумнівом, це потужний інформаційний проект денационалізації і космополітизованого російського етнічних українців. Справжніх українців таких акцій завжди економим надприбутків коштів українських громадян і використання наших дешевих ресурсів. Неважливо, хто буде це робити — бізнес Росії, Європи чи Америки, Китаю. Головне, щоб не дуже заважали автохтони, яким не байдуже, що роблять з Україною чужі люди, як писав наш Шевченко. А щоб не мати проблем з українцями, краще подбати про те, аби їхні нащадки забули, чийх батьків вони діти, і святкували Санта Клауса під чуже шоу. Ось і вся гуманітарна політика для українців.

• Володимир ФЕРЕНЦ, м. Івано-Франківськ

ХРОНОГРАФ

Рубрику веде доктор історичних наук, професор
Юрій ШАПОВАЛ

«І ПІШОВ Я ТОДІ ДО ПЕТЛЮРИ...»

Ось він іде київською вулицею. Ніколи випивши, але часто “підшофе”. І життя прекрасне, і є відчуття безмежності своїх можливостей. І жінки...

Про його багаточисленні любовні пригоди ще в Харкові ходили легенди. Дівчата декламували його любовні вірші, хлопці в листах переписували його поезії. А жив він тоді з родиною в будинку “Слово”, зведеному в Харкові — тодішній столиці України — спеціально для українських літераторів у 1930 році.

Очевидець згадує, що сварки й бійки були в тій родині “щоденним явищем. Не раз виходив Володя з підбитим оком і просив у нас, хлопців, позичити п’ятнадцять копійок на автобус... Гонорари Володі були чи не найбільші з усіх письменників, проте грошей він не мав ніколи... Чи це була справді така безвольна людина, чи це його пиячення було такою маскою, як і часті випадки божевілья, з якими він попадав на сабурову дачу, звичайно перед партійною чисткою, не знаємо... А причини, що довели найкращого лірика наших часів до такого стану, всім відомі”.

Йдеться про Володимира СОСЮРУ (1898—1965). Він народився 6 січня 1898 року. Причиною його запоїв і приступів божевілья називають те, що свого часу він був в армії Української Народної Республіки, оспівував самостійництво.

*І пішов я тоді до Петлюри,
як громами в степах загуло,
Скільки нас отаких попід мури
од червоної кулі лягло...*

*Може, серце порвали — не знаю;
може, серце порвали в бою...
Як заграють: “Ви жертвою палі...” —
головою об мури я б’юсь...*

Цього більшовики йому не забули. Як і те, що в 1924-му він написав поему “Махно”, а в 1929-му надрукував чотири розділи з поеми “Мазепа”, які були піддані розгромній критиці.

Критикуватимуть його фактично все життя. У 1944 році, під час війни, він написав свого знаменитого вірша “Любіть Україну”. Було це — підкреслюю — у 1944-му. А у 1951-му московська газета “Правда” раптом друкує рецензію на цей вірш. У ній, зокрема, зазначено, що під цим віршем підписався б будь-який ворог советського режиму, наприклад, Петлюра, Бандера та інші. Можна лише уявити, скільки нервових клітин коштувало Сосюрі пережити все це і ті збіговиська, чи то пак збори, що були влаштовані для політико-ідеологічних розборок із неодмінним публічним каяттям самого Сосюри.

Як і в інших відомих українських поетів, у нього виникла та сама духовна шизофренія, що вкоротила життя не одному з них. Сосюра віддічував системі віршами не для друку.

*Твої шляхи — однай і камінь,
така прекрасна, й мов на сміх
ти плодиш землю байстрюками,
багом і гноєм для чужих!..
У голові твоєї макуха,
хіба ж ти можеш жить сама,
російсько-польська потаскуха,
малоросійська тюрма!..
Веди ж, безумна, до зачину
мене на розпач і на жуть!
Ах, я люблю тебе, Вкраїно,
і сам не знаю, що кажу!*

Це написав Сосюра в Одесі 1927 року. Написав у рік 10-річчя того, що тоді називали “Жовтнева революція”. Написав, зрозуміло, “в стил”.

Та здається мені, що він написав це ніби спеціально для нас усіх, щоб ми не забували, в якій країні живемо.

І не забували про Володимира Сосюру, який відійшов у вічність 8 січня 1965-го, залишивши рядки, яких не девальвує вічність.

*О кучері ясні і очі Беатріче,
ви знову в темі моїй, неясні і смутні.
І знову, як тоді, покірнее обличчя
вишнево зацвіло під поглядом моїм...*

*Чи снишся ти мені?... Твій дотик ніяковий,
мов електричний ток, у жили й скроні б’є...
І знов печуть слова одчаєм і любов’ю
і шелестить вбрання знайомеє твоє...*

*Вернусь і гляну знов на кучеряву осінь,
зашелестить мені чи листя, чи “прощай”...
Розтане образ твій, і пропадає на розі
і кроків дальній згук, і тіні од плаща...*

*О кучері ясні і очі Беатріче,
ви знову в темі моїй, неясні і смутні.
І знову, як тоді, покірнее обличчя
вишнево зацвіло під поглядом моїм...*

КРИМ ДЕРЖАВНИЙ

Також проведено організаційне зібрання депутатів українців за участю членів ради Кримської організації Української народної партії у повному складі, уповноважених представників від партій “Реформи і порядок”, “Пора”, громадських організацій Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, “Кримської правди”, кримської організації політв’язнів і репресованих та Кримського координаційного центру прав людини імені Петра Григоренка, професорів і викладачів вищих навчальних закладів, шкіл Криму. В цьому зібранні взяли участь голова НРУ Борис Тарасюк, народний депутат В’ячеслав Коваль та Олександр Левченко. Під час зборів виступаючи наголошували на тому, що протягом п’ятнадцяти років офіційний Київ фактично не звертав жодної уваги на інтереси більш ніж півмільйона українців (за офіційним переписом). Під час зборів Борис Тарасюк погодився увійти до складу піклувальної ради НВК “Українська школа-гімназія”.

ДЕКЛАРАЦІЯ—2007

Ми, українці Криму, за етнічним походженням та політичною належністю до Української держави, довгі роки спостерігаємо, як антидержавницькі сили ганебно намагаються перетворити кримський півострів на анклав іншої держави, у якому панує кримінал та олігархічні клани.

Ми прагнемо побудувати вільне, незалежне, демократичне і європейське суспільство рівних можливостей для кожного, розуміючи, що прозорість влади, відкритість кожного рішення, виконання статей Конституції і законів України, Декларації Прав Людини та Свободи Слова, — є безумовними пріоритетами розвитку народу.

Ми розуміємо, що згуртованість наших політичних опонентів і наша розпорошеність, неузгодженість дій, прагнення різних партій і рухів самотужки перемогти й оволодіти думкою, серцем кримських українців — є запорукою панування на півострові відверто антидержавницьких сил.

Коли влада ігнорує наше бажання жити у вільній та незалежній Українській Державі, то ми вимушені змусити цю владу нам не заважати.

Наш терпець урвався!

Ми заявляємо про створення організаційного комітету Народної Ради, який до травня 2007 року здійснить усі необхідні заходи для проведення загальнокримських установчих зборів із метою почати формування народних представницьких структур: Народної Ради Міністрів і Кримського Народного Парламенту.

Ухвалено на організаційному зібранні **депутатів-українців усіх рівнів АРК від НРУ, членів ради Кримської організації Української народної партії, уповноважених представників від партій “Реформи і порядок”, “Пора”, громадських організацій Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, “Кримської правди”, Кримської організації політв’язнів і репресованих та Кримського координаційного центру прав людини імені Петра Григоренка, професорів і викладачів вищих навчальних закладів, шкіл Криму.**

23 грудня 2006 року

ЄДНАННЯ ЗАРАДИ ПЕРЕМОГИ

У суботу 23 грудня 2006 року в Криму перебували міністр закордонних справ України, голова Народного руху України Борис Тарасюк і заступник голови Народного руху України В’ячеслав Коваль. Керівники Руху взяли участь в сесії Курултаю кримських татар.

Відбулися Надзвичайні збори депутатів усіх рівнів Криму від Народного руху України. Всього в Криму обрано від Народного руху України 935 депутатів. Це більше, ніж у будь-якій іншій області України. У зборах узяли участь Борис Тарасюк, В’ячеслав Коваль і народні депутати України Мустафа Джимільов і Ріфат Чубаров, заступник постійного представника Президента України в АРК Олександр Левченко. На зборах було ухвалено Резолюцію.

Ухвалено рішення про створення оргкомітету Народної Ради Криму. До його складу увійшли керівники політичних партій, громадських організацій, викладачі вищих навчальних закладів і шкіл Криму. Головою оргкомітету обрано депутата Верховної Ради АРК, голову

Кримської організації НРУ Леоніда Пилунського.

Прийнято Декларацію-2007.

• **Сергій САВЧЕНКО**

РЕЗОЛЮЦІЯ
НАДЗВИЧАЙНИХ ЗБОРІВ ДЕПУТАТІВ УСІХ РІВНІВ
АР КРИМ ВІД НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Перемога на виборах Президента України 2004 р. стала знаковою подією в новітній історії держави. Невбачені до того моральні й політичні надбання ідеалів Майдану мали стати плацдармом для розбудови національної Української держави — перемоги на парламентських і місцевих виборах 2006 р. Але за час між виборами внаслідок надмірної амбітності керівництва помаранчевої команди було втрачено довіру виборців.

Свій “цвях” у поразку демократичних сил “забили” також ті політичні сили, які не прагнули єдності й не потрапили до парламенту.

Втрата авторитету блоком “Наша Україна” болісно вдарила і по Народному руху України, власного голосу і позиції якого в цей час не було чути.

Непослідовний і прикрий переговорний процес, який вели лідери “Нашої України”, завершився нечуваною у своїй ганебності зрадою Соціалістичної партії України та формуванням так званої “антикризової коаліції”.

Таким чином до керівництва держави повернулися відверто антиукраїнські сили, які брутально й послідовно почали знищувати кадровий потенціал України.

Уряд Януковича нахабно намагається кардинально змінити зовнішній і внутрішній курс Української держави.

Народний рух України не може спокійно спостерігати за намірами утвердити кримінально-олігархічний режим із комуно-соціалістичним забарвленням, тому збори депутатів усіх рівнів Автономної Республіки Крим, розуміючи, що визначальним чинником оборони Української держави є Президент В. Ющенко, заявляють про його підтримку. Одночасно збори вимагають від нього принципів і зрозумілих кроків у зміцненні держави і протистоянні силам, які намагаються знівелювати українську культуру, мову та інші чинники вільного розвитку українського народу, ставлять під загрозу духовність та облаштування кримськотатарського народу на землі своїх батьків.

Враховуючи те, що НРУ та наш стратегічний союзник і політичний побратим — кримськотатарський народ є практично єдиними національно-демократичними силами у парламенті України та АР Крим, для яких національні ідеали й цінності понад усе, учасники Зборів вимагають від керівництва Народного руху України наступальних і послідовних дій щодо припинення нахабної антидержавницької навали.

Для підвищення ролі НРУ в суспільному житті України, територіаль-

них громад пропонуємо керівним органам районних, міських, обласних та первинним організаціям НРУ самокритично підійти до оцінки своєї роботи, визначити шляхи посилення впливу НРУ на процеси, що забезпечують життєдіяльність території, стимулюють діяльність органів місцевого самоврядування. Активізувати роботу фракцій (груп) НРУ в рядах різних рівнів щодо реалізації соціальної складової програмних документів НРУ.

Збори звертаються до Центрального Проводу НРУ з пропозицією розширити інформаційні можливості партії, активніше висвітлювати її роль у суспільному житті України.

Головними завданнями депутатів усіх рівнів від Народного руху України є:

— рішуча та послідовна протидія ганебному курсу на зубожіння українського суспільства;

— всебічний захист малого підприємництва і стимулювання створення нових робочих місць;

— розробка і впровадження в життя системи компенсацій соціально незахищеним верствам населення;

— захист інтересів сільгоспвиробників, забезпечення вільного доступу до ринків селянам;

— запровадження жорсткої системи контролю за використанням землі, надр, ресурсів і фінансових потоків;

— вільний розвиток культури й духовності українців і кримських татар;

— відродження національного книгодрукування;

— впровадження української та кримськотатарської мов у всіх сферах суспільного життя;

— відновлення прав кримськотатарського народу, визнання депортації 1944 р. геноцидом;

— поновлення історичної топоніміки Криму;

— проведення роз’яснювальної роботи серед населення щодо підтримки курсу на євроатлантичну інтеграцію України, вступу до Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу.

Кримські депутати всіх рівнів від НРУ свідомі того, що реалізувати наміри можливо лише за умови організаційної єдності й координації спільних дій НРУ та органів самоврядування кримськотатарського народу.

*Прийнята на Надзвичайних
Зборах депутатів усіх рівнів
Автономної Республіки Крим
від Народного руху України
23 грудня 2006 року*

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА

“Основи художнього мистецтва я здобував поступово: то у вечірній школі, то у студіях, — розповідає Ігор Голобуцький, — однак знайомство й багаторічна дружба з художником Олександром Семенком, який став моїм наставником і побратимом, допомогли пізнати таємниці складної техніки акварелі. Це стало не просто моїм захопленням, а й потягом відобразити епоху минулого, яку творили наші батьки”.

“У роботах художника-аматора помітна особлива легкість, настрої, ліризм, а колорит акварелей митця згармонізований, м’який, владно проглядається внутрішньо вмотивований напружений декоративний елемент”, — так висловився на відкритті персональної виставки Ігоря Голобуцького у приміщенні УФК заступник голови Українського фонду культури, кандидат історичних наук Дмитро Янко.

Однак чи не найбільшу увагу відвідувачів вернісажу привернув портрет його батька — професора-історика Володимира Голобуцького.

100-річчя від дня його народження відзначило Всеукраїнське товариство “Просвіта”. Його докторська дисертація нарисів соціальної історії “Чорноморське козацтво” — глибоке наукове дослідження на 414 сторінках — чи не єдина розвідка подібного спрямування.

“Енциклопедичність знань, широта поглядів, багатогранність духовності, надзвичайна чесність і життєстійкість визначили велику гуманістичну місію його творчості, породили неповторність таланту як вченого, що прагнув об’єктивно досліджувати минуле свого наро-

ІГОР ГОЛОБУЦЬКИЙ: «ПИШАЮСЯ ДОЛЕЮ БАТЬКА»

Ігор Голобуцький — ветеран Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, голова його Ревізійної інспекції. Професійний досвід і знання української історії й культури допомагають кандидату економічних наук Ігорю Голобуцькому передавати знання молоді. Цьому сприяє фахова педагогічна підготовка і досвід педагогічної роботи у викладанні курсу культурології в Університеті “Україна”. Друзі, просвітяни і прихильники живопису вважають Ігоря Володимировича ще й професійним художником, хоча сам він переконаний, що захоплення малюванням перетворилося на органічний прояв його світосприйняття.

ду”, — цей вислів про видатного українського історика ХХ століття належить перу сучасних чернівецьких науковців П. Михайлині й А. Федоруку. До цих слів треба додати, що Володимир Голобуцький був вродженим педагогом-наставником і блискучим лектором.

“Наукова біографія батька, як і вся історична спадщина, до цього часу залишається на маргінесі історіографічних студій, — переконаний молодший син Володимира Олексійовича Петро Голобуцький. — У радянську добу деякі аспекти наукової творчості вченого було розглянуто у статтях дніпропетровських історіографів М. Ковальського і Ю. Назаренка: у центр їхньої уваги потрапили питання національно-визвольної війни і російсько-українські взаємини доби Хмельниччини”.

Про це нині можна дізнатися і в кандидатській дисертації наукового співробітника Інституту історії НАН України Святослава Юсова. На праці професора Голобуцького з’явилася чимало ґрунтовних рецензій радянських істориків. Українська історіографічна наука в

діаспорі теж не обійшла увагою науковий доробок, але надзвичайно ґрунтовно характеризував його погляди тільки О. Оглоблін.

Приємно вражає, що серед провідників ідей просвітян сини професора Петро й Ігор і донька Ніна Голобуцькі.

“Голобуцькі глибоко пройняті національною ідеєю, а старший, Ігор Володимирович, крім захоплення малюванням, не уявляє ні будні, ні свята без рідної пісні в етнографічному хорі “Жайворонок”, хоч у радянські часи йому довелося зазнати переслідувань влади”, — переконаний товариш, збирач і упорядник української пісні Борис Артишук.

Батько Голобуцьких був свідком боїв під Крутами, адже родина жила в селі Мутині поблизу Батурина. Цього літа ми з просвітянами Ігорем Голобуцьким та Євгеном Обертасом, спілкувалися зі старожилками. Дехто з них досі пам’ятає професора. У Мутині хотілося побачити місце церкви, в якій служив дід Олексій Трохимович, що її 20-го року зруйнували комуністи. Все ж ми віднайшли і місцевого краєз-

навця, який пам’ятає усіх Голобуцьких.

Він розповів, що до дев’яности років Олексій, Олександр і Василь Голобуцькі були священиками, впроваджували у селі новітні методи агро- й екокультури. Дід Олексій був і громадським діячем.

Із 1947 до 1949 року Володимир Голобуцький був деканом історичного факультету Чернівецького університету, де поглибив вивчення архівів Запорозької Січі. За наполяганням директора Інституту історії Петровського переїздить до Києва. Однак направлення до Київського університету, завірене Мі-

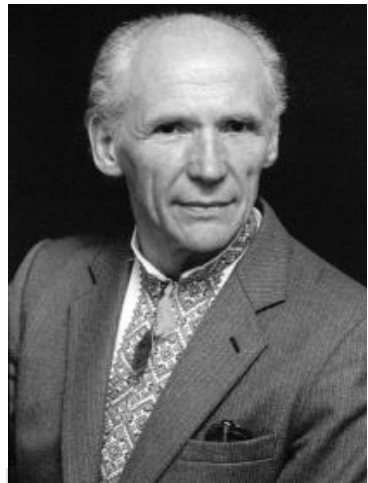
ністерством освіти, не врахували: викладацький склад історичного факультету університету не прийняв молодого енергійного професора, йому не дозволили читати курс історії України.

“Наприкінці 1952 року, коли почалася підготовка до урочистостей, пов’язаних із часом святкування возз’єднання України з Росією, офіційним листом Голобуцький протестує проти терміну так званого возз’єднання як вигаданого, — розповідає доктор історичних наук Олександр Гуржій. — Наслідки протесту могли б стати для нього трагічними, якби не смерть Йосипа Сталіна і загравання після неї з національними кадрами. До бунтівного професора поставилися відносно спокійно, однак головний його обвинувач (а ним був Олександр Корнійчук) вимагав найсуворішого покарання аж до арешту”. Підозри у нелояльності до режиму відбилися на подальшій діяльності історика. І все ж він зміг закінчити тритомник історії українського козацтва, опублікувати підручник з історії економіки України та популярне видання для молоді про козацтво “Гомін, гомін по діброві”.

Заповітом майбутнім історикам України стали слова Володимира Голобуцького у його останній пожиттєвій розвідці: **“Майбутній історик України мусить зрозуміти, у яких жажливих умовах проходила праця людей, що прагнули об’єктивно вивчати історію свого народу”**.

● Алла ГЛЕМБОЦЬКА
Фото автора

З РОСИ Й ВОДИ!

Довідка “СП”

В. Т. Косяченко з 1969 року — доцент кафедри української літератури в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича. Автор літературознавчих, літературно-критичних публіцистичних статей, книг “Українська радянська байка” (1971), “Любов’ю окрилений сміх” (1983), “Під прапором рідного слова” (2000) і антологічних видань “Українська радянська байка” (1966), “Українська байка” (1983, у співавторстві), “Українська співомовка”, “Хліб на ноги ставить, а хміль з ніг валить” (1986), “Універсеп (універсальний словник епіграм), або ж УСЕ” (1998).

1989 року був одним із засновників Товариства української мови. З 1992 року — голова обласного об’єднання “Просвіти”. 1993 року з ініціативи науковців університету, письменників-просвітян Михайла Івасюка й Олексі Романця відновив видання часопису “Українська ластівка”.

Науково-педагогічна й літературно-просвітницька діяльність Віктора Косяченка відзначена Чернівецькими обласними преміями ім. Омеляна Поповича й Івана Бажанського.

25 ПРИХОДИТЬ УТРЕТЄ

“Добровільно взяли на себе обов’язок” — цими словами Івана Франка можна означити життєве кредо кандидата філологічних наук, літературного критика, члена Спілки письменників України, заслуженого працівника освіти України Віктора Трохимовича КОСЯЧЕНКА, який 4 січня відзначає 75-річчя. Напередодні урочистостей ми зустрілися з ювіляром.

— Вікторе Трохимовичу, з яким настроєм зустрічаєте ювілей?

— Настрій як у 25-літнього, до якого двадцять п’ять приходить утретє — це ми так із дружиною жартуємо. Але коли приходять діти, розуміємо: нам уже не двадцять п’ять, а як мінімум два рази по двадцять п’ять, а коли прибігають онуки — за сімдесят.

— Сьогодні Вас знають як літератора, критика, громадського діяча. Що сприяло такій активності?

— Упродовж усього життя в мене було велике навантаження. І, звичайно, якби не сприяння дружини, то навряд чи можна було б сьогодні говорити про якісь результати. А вони є, і я бачу: те, що ми робили, сьогодні потрібне поколінню моїх онуків.

— Ви понад десять років очолювали Товариство української мови, пізніше — Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Чи легко працювалося?

— Визначальними у моєму житті стали рядки І. Франка: “Та слави людської ми зовсім не бажали, Бо не герої ми, не богатири”. Саме ці слова — кредо для нашого покоління, світогляд якого формувався під впливом шістдесятників. Адже ми носилися із забороненими поезіями В. Симоненка, вслухалися в пророчі рядки Б. Олійника, шукали сенсу життя в творчості Л. Костенка, М. Вінграновського. Попри те, що вірші М. Вінграновського були заборонені, слова його героя Наливайка: “Ми на Україні хворі Україною. Ми на Україні в пошуках її” западали у наші гарячі серця.

Коли прийшла пора роботи в Товаристві, я й гадки не мав відмовлятися. Хоча мені думалося:

буде трошки легше, сприятиме принаймні влада. Адже інтереси Товариства, громадськості та держави мали б збігатися!.. А вийшло не так, як мріялося.

— Як Ви гадаєте, чому так сталося?

— Рабство легше, ніж демократія. Тому багато наших громадян і досі тужать за великою імперією СРСР, у спадок від якої пострадянським країнам дісталася хворе суспільство. Можливо, тому в Україні й досі немає державницької зацікавленості в організованій патріотично-просвітницькій роботі, яка була, наприклад, за радянських часів. Комуністи фінасували роботу і діяльність товариства “Знання”, яке потужно несло в маси комуністичну ідеологію, його лектори не тільки доходили до трудових колективів, а й до людей у найвіддаленіших гірських районах.

А що робимо ми на владному рівні, аби національна ідея стала в незалежній Україні державною?

Уже час не тільки об’єднувати патріотично-громадські організації і товариства, а й виробити державну національно-будівничу ідеологію.

— Що плануєте на майбутнє?

— Хочу продовжити роботу над розпочатим. У мене багато матеріалу про українську притчу в поезії. Це дуже популярний жанр, його витоків — від церковних, біблійних мотивів. Незважаючи на те, що мені вже 75, хочеться ще попрацювати, бо є що завершувати і що сказати людям.

● Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

ДАЙ ВАМ, БОЖЕ, НА ВСЕ ГОЖЕ!

Гарний народний звичай побажати здоров’я й усіляких гараздів людям рідної України в різдвяні новорічні свята став традиційним фольклорним дійством осередку просвітянок і членів Жіночої громади села Гореничі. Тож поспішають з оселі і робочих місць на зустріч до радісного гурту на клич депутата Києво-Святошинської районної ради директора дитячого садочка “Сонечко” Тамари Бігун зі щирими й вірними друзями-помічниками. Отак разом щороку вирушають у сусідні села Музичі, Стоянку, Петровське, Луку, Софіївську Борщагівку, Дмитрівку пошанувати земляків піснями-подарунками. Завжди поруч учителька музичної школи села Шпильки Валентина Ноздріна зі своїм нерозлучним і вірним другом-баяном. А новим святковим віршем щоразу вітає земляків ще одна гореницька депутатка райради, член Спілки письменників України Надія Кир’ян. На Святий вечір, коли на небі з’являється різдвяна зірка, господини на столи покладуть за давнім звичаєм пучечок зеленого жита, дві головки часнику, покри-

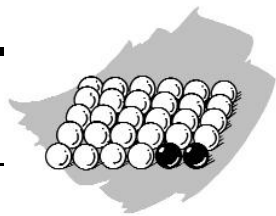
ВІНШУВАННЯ

ють стіл кольоровою скатертиною. Як по-домашньому смачно пахне в хаті свіжий буханець хліба! Поруч завжди — сіль. Дай Боже, щоб хліб-сіль ніколи не вивівся в наших родинях.

Віншуємо вас, рідні наші, з Новим 2007 роком. Щоб ходили у ваші домівки хлопчики й дівчатка сіяти-посівати, колядувати, усіх радісно вітати, а в торбинках через плече у кожного з них щороку було багато зерна пшениці, жита, кукурудзи, льону. Щоб щедро посівали ваш поріг, щоб добро щораз сіялося у кожній хаті. Радіймо разом — Син Божий народився.

Сійся-родися,
Жито-пшениця,
Всяка пашниця,
Коноплі до стелі,
А льон по коліна,
Щоби нас, хрещених,
Голова не боліла.

● Засівала, добра-здоров’я бажала і фотографувала
Алла ГЛЕМБОЦЬКА,
с. Гореничі Київської обл.

«І НАД УСІМ ЗВИТЯЖНИЙ ЗНАК ЧИСЛА...»

Шевченко, повертаючись із заслання, на довгий час (вересень 1857— березень 1858 рр. за старим стилем) мусив зупинитися в Нижньому Новгороді: чекав на дозвіл “проживати в столицях”. Для Тараса це був по-своєму важкий час: на п'ятому десятку встав у те “вільне” життя, якого не бачив 10 років. Не мав ні роботи, ні заробітку; був вдячний друзям за кожну копійчину, але хотів стояти на власних ногах. Зробив невдалу спробу одружитися. Віршував:

Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.

“Доля”

У Нижньому Шевченко майже щодня зустрічався з різними людьми, намагаючись зрозуміти, чим дихає освічена Росія — і чи дихає вона взагалі. 16 грудня 1857 р. був на гостинах у В. І. Дая, в майбутньому упорядника славнозвісного словника російської мови (і одного з небагатьох російських інтелігентів, хто з шаном ставився до української мови). В розмові “коснулись как-то нечаянно псалмов Давида и вообще Библии”, занотував у щоденнику Шевченко; “заметив, что я неравнодушен к библейской поэзии”, господар запропонував власний переклад “Апокалипсиса” (“Одкровення”) Івана Богослова, до якого долучив свої трактування зашифрованих у ньому алегорій. Шевченко 18 грудня занотував: “...приходит в голову, что апостол писал это откровение для своих неофитов известными им иносказаниями, с целью скрыть настоящий смысл проповеди от своих приставов”. Сьогодні такої точки зору дотримуються багато дослідників; утім, не бракує і тих, хто шукає (і начебто знаходить) в “Апокаліпсисі” ретельно прихований сенс потаємних проців. Вражає розбіжність між невеликою кількістю тих, чию увагу привертає кришталево прозоре Нагірне казання Христа, і тих, хто прагне продертися крізь хащі “Одкровення”, — така природа Розуму, який з усіх можливих доріг вибирає лабіринти.

НУМЕРОЛОГІЯ

Дивна річ: розв'язувати вузли, які лишили нам у спадок Іван Богослов чи, скажімо, Нострадамус, беруться насамперед гумантарії, але саме вони чосили прагнуть спертися на аргументи з царини точних наук. Візьмімо “Війну і мир” і перечитаймо XIX гл. третього тому, в якій до проблеми “Одкровення” долучився Л. Толстой: “В главе тринадцатой, стихе восемнадцатом сказано: “Зде мудрость есть; иже иматъ ум да почтет число зверино: число бо человеческо есть и число его шестотъ шестдесятъ шесть!”. И в той же главе в стихе пятом: “И даны быша ему уста глаголюща велика и хульна; и дана бысть ему область творити месяц четыре-десять два”. Далі Толстой переказує реальну (а не вигадану ним) байку про Наполеона, яка була поширена в московському бомонді бозна з чієї “подачі”. Йдеться про те, що французькі букви — подібно до того, що маємо й до сьогодні в івриті — відповідають певним цифрам: $a = 1, b = 2, c = 3, d = 4$ і т. ін. Отже, “написав по этой азбуке цифрами слова L'empereur Napoleon, выходит, что сумма этих чисел равна 666-ти и что поэтому император Наполеон есть тот зверь, о котором предсказано в Апокалипсисе. Кроме того, написав по этой же азбуке слова quarante deux (сорок два), то есть предел, который был положен зверю

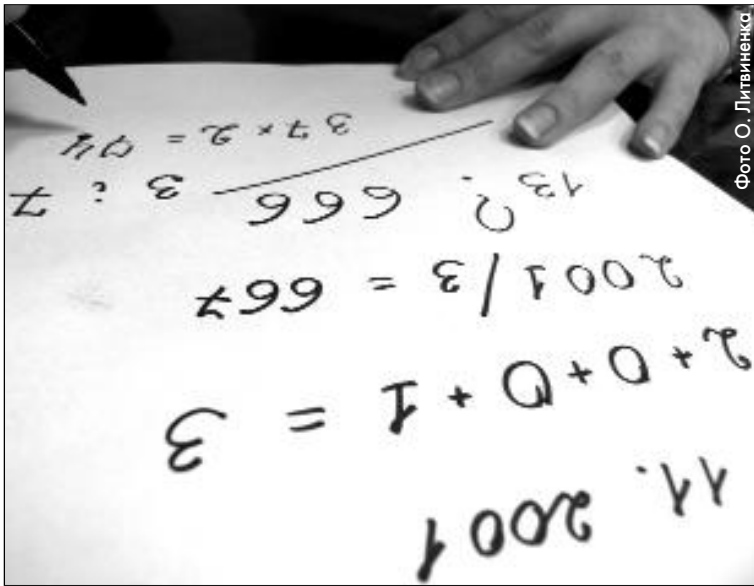

Фото О. Литвиненко

“глаголати велика и хульна”. Сумма этих чисел, “ображающих quarante deux, опять равна 666-ти, из чего выходит, что предел власти Наполеона наступил в 1812-м году, в котором императору минуло 42 года”.

Це — класичний зразок міркувань, які ґрунтуються на т. зв. **нумерології** — псевдонауці, для якої відповідність між буквами і цифрами сповнена сакрального сенсу — хоча це справа випадкова, а точніше, **договірна**: якщо за латинкою $k = 10, s = 90$, то за старослов'янською абеткою (нумерацією), яку застосовували до кінця XVII ст., $k = 20, a = 200$.

Повернімося до Антихриста-Наполеона. П'єр Безухов, ворожий тим, що життя цього “звіра” має скінчитися ось-ось, “задавал себе вопрос о том, что именно положит предел”, писав різні варіанти відповіді на це запитання, “но сумма цифр выходила гораздо больше или меньше 666-ти”. Найближчим до сакраментального числа був варіант Le Russe Besuhoff (“Русский Безухов”): П'єр “сочтя цифры, получил 671. Только 5 было лишних; 5 означает “е” [...] Откинув, хотя и неправильно, “е”, Пьер получил искомый ответ: L' Russe Besuhoff, равное 666-ти”.

Торкнувшись теми про “особливі” (здебільшого “погані”, “нещасливі”) числа, крім загальновідомих 13 і 666, маємо торкнутися й числа 37. І тут після розмови про Шевченка і Толстого — настає черга Пушкіна. Знаємо, що загинув у (18)37 році; маємо свідчення, що велику увагу приділяв (працюючи над “Полтавою”) тій обставині, що в 37 років загинув Карл XII; пам'ятаємо про особливу роль, яку відіграли карти 3 і 7 (разом із тузом) у “Піковій дамі”. Та це, — кажуть нумерологи, матеріалами яких буквально нашпигований Інтернет, — просто дрібнички. А ось те, що серйозно: в “Руслані і Людмили”, на першій сторінці, читаємо: “В темнице там царевна тужит, // А бурый волк ей верно служит”. Що це за звір? БУРИХ ВОВКІВ НА СВІТІ НЕМАЄ. Може, йдеться про СІРОГО вовка, а слово “бурий” має в російській мові кілька значень? Розкриваємо словник В. І. Дая (і до нього дійшла черга), переконуємося, що “бурий” — він і є бурий, цебто “кофейный, коричневый, ореховый, смурый, искарсана-черный”. І ми не бачили таких вовків, і Пушкін їх не бачив... А йдеться про те, кажуть нумерологи, що хімічний елемент **рубідій** у чистому вигляді має червоно-бурий колір, і стоїть він у таблиці Менделєєва — тримайтеся, шановні читачі! — під числом 37. А якщо виконати простеньку арифметичну дію $37 \times 2 = 74$ і ще раз подивитися в періодичну таблицю, то пересвідчимось: під № 74 в ній розташований **вольфрам** (у перекладі “ВОВЧА ПІНА”),

названий так середньовічними алхіміками за здатність “пожирати олово, як вовк пожирає вівцю”. Якщо додати, що класичні “Основи хімії” Менделєєва оприлюднив у 1871 р., маючи 37 років, то... То що ви про все це скажете? А далі буде цікавіше.

9. 11. 2001

2—3 десятиліття тому тенденції розвитку цивілізації здавалися очевидними. У 1980 р. Е. Тоффлер прогнозував “третю хвилю” і виникнення інформаційного суспільства. Ще через кілька років Дж. Нейсбітт передбачив якісно нові технології, руйнацію традиційної ієрархії, створення глобальної економічної системи. Світ розвивався саме так, і Ф. Фукуяма на дев'яності роки минулого століття прогнозував “кінець історії” — остаточну перемогу ліберальної демократії. Якщо історія справді встигла зупинитися, то після 11 вересня 2001 р. вона рвонула галопом. Уперед чи назад?

“І засурмив перший Ангол, і вчинилися град та огонь, перемішані з кров'ю, і впали на землю” — ці слова з Апокаліпсиса (8:7) неодноразово цитувалися після того, як впали велетенські вежі Всесвітнього торгового центру під ньюйоркським небом. Після цієї події багато людей заговорили про числові збіги довкола неї. Скажімо, “11 вересня” американці записують як “9.11” (спочатку місяць, потім число), але водночас “9—11” — єдиний для всіх штатів номер телефону, за яким викликають пожежників, поліцію і медичну допомогу. Далі: пророк Мухамед народився 29 серпня — додамо 13 днів нового стилю і матимемо 11 вересня. Нарешті, розкриваємо книжку “Мистика чисел (лекції по нумерології)”, видану в Москві **1992 р.**, і на стор. 56 читаємо, пропускаяючи аргументацію, що народ США живе під знаком сузір'я Близнюків, а “государство сделало под Раком”; першому сузір'ю “відповідає” число 9, другому — 11, а “9 и 11 — странное сочетание, очень противоречивая система”. Не маючи ані найменшої схильності до містики, проте поважаючи все, що стосується ЧИСЛА, ми, автори, взяли студіювати “Одкровення” Івана Богослова. Воно насичене числами. Деякі з них традиційні для Біблії та інших давніх текстів: **сім** печаток, **сім** Ангелів, **сім** громів, **сім** кар, **сім** роїв, **сім** очей, **сім** голів, **сім** золотих чаш.

7 базових кольорів у спектрі світла та 7 нот у музичній гамі свідчать про небезпідставність особливого ставлення до сімки. Якщо йдеться про руйнації, спричинені Божим гнівом чи діяльністю сатани, то їхній обсяг в Апокаліпсисі

визначається діленням на 3: спалилася третина землі, згоріла третина дерев, третина моря зробилася кров'ю і т. ін. Загалом ділення на 3 згадується 15 разів. А тепер уявіть, шановний читачу, що ви, міркуючи про ці третини, раптом усвідомлюєте, що сума цифр, якими записується 2001, дорівнює 3 ($2 + 0 + 0 + 1$). Перехід від числа до суми цифр, яка репрезентує його “потаємну сутність”, є засадничим для нумерології, проте такою маніпуляцією не гребує і “нормальна” математика: згадайте шкільні правила про те, що на 3 чи на 9 діляться без залишку ті числа, сума цифр яких ділиться на 3 чи на 9; менші відомі (через складність) правила про ділення на 7 і 11, які також ґрунтуються на сумі цифр. А тепер поділимо 2001 на 3 і одержимо 667. Близько! При всій значущості вересневої атаки терористів, ця подія на кінець світу, вочевидь, “не тягне”, відтак трьох шісток не варто було чекати.

ГОЛКА В КОПИЦІ СІНА

Чи існує число, при діленні якого на суму цифр матимемо 666? Трохи подумавши, комп'ютер почав видавати цікаву інформацію. Перше: існують 10 варіантів, які дають число 667. Жоден із них не припадає на перших 2000, а перелік варіантів починається з 2001. Якщо хочете, можемо вважати, що йдеться про 10 локальних катастроф; найближча припадає на 4002 рік.

Друге: інший варіант, дуже близький до сакраментального числа, а саме — 665, припадає на 11970-й та 17955-й роки. Третє: якби комп'ютер знайшов кілька розв'язань і для 666, то вся ця робота могла б вважатися чимось, не причетним до Біблії, бо Страшний суд — одноразова подія. Але з незбагненної кількості чисел, яка розпочинається з 1 і не має кінця, є лише одне-єдине, яке при діленні на суму цифр дає 666. Це число 17982. Отже, до кінця світу маємо 16 тисяч років... Утім, Церква негативно ставиться до таких розрахунків, і ми скажемо коректно: єдиним числом, при діленні якого на суму цифр (27) одержуємо 666, є 17982.

Спробуємо з'ясувати: чи має число 666 якісь суто математичні особливості, варті уваги? З сучасного перекладу Біблії українською мовою випишемо те, що Толстой цитував церковнослов'янською: “Тут мудрість! Хто має розум, нехай порахує число звіра, бо воно число людське. А число його — шістсот шістдесят шість”. Отже, 666 є водночас і числом антихриста, і числом людським, а хто “має розум”, може це порахувати. Наскільки авторам відомо, до нас ще ніхто не вирахував, бо ніхто, мабуть, і не рахував. Виходитимемо з найпростіших міркувань. Розіб'ємо базові для всієї арифметики числа 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 і 9 на три групи (1. менші 6; 2. число 6; 3. більші 6) і складемо простеньку таблицьку:

числа	сума чисел	сума цифр
1, 2, 3, 4, 5	15	6
6	6	6
7, 8, 9	24	6

Маємо три шістки, які можемо розташувати не вертикально, а горизонтально, і вважати одним числом. Зауважимо, що жоден інший спосіб групування чисел від 1 до 9 не дозволяє “на виході” одержати щось упорядковане (скажімо, 555 чи 777). Це ще не все. Групуємо у такий спосіб двозначні числа від 11 до 99, тризначні від 111 до 999 і т. ін., у трьох групах матимемо су-

ми чисел відповідно 165,66 і 264; 1665, 666 і 2664; 16665, 6666 і 2664... Можемо написати числа, довжина яких дорівнює відстані від Землі до Сіріуса, але все одно йтиметься про змію, яка складається або з одних шісток (2-га група), або має конструкцію “1” — ШІСТКИ — “5” (1-ша група) чи “2 — ШІСТКИ — 4” (3-тя група) — при цьому “голова” і “хвіст” $1+5$ і $2+4$ також утворюють 6. Отже, в певному сенсі шістку і числа, що виникають довкола неї, можемо вважати особливими. Подібними проблемами опікується теорія чисел — один із найцікавіших розділів математики (складність якого відлякує нумерологів). Від чистої математики повернемося до “Одкровення” Івана Богослова і визначимо прості множники, за допомогою яких можна одержати 666 і 17982. Виявляється, вони однакові для обох чисел: це 37, 3 і 2.

$$666 = 37 \times 3 \times 3 \times 2$$

$$17982 = 37 \times 3 \times 3 \times 3 \times 3 \times 2$$

І це ще не все. Поділимо 666 на 17982 і одержимо безконечне число 0,037037037037... Аж моторошно!

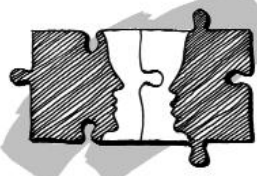
Хто хоче, може побачити за цим і бурого вовка, і таблицю Менделєєва (з 37-м рубідієм і 74-м вольфрамом) і навіть загнати “Титаніка”: нумерологи кажуть, що на пароплаві було $37 \times 60 = 2220$ людей, з них врятувалося $37 \times 19 = 703$, а загинуло $37 \times 41 = 1517$.

Але! Але під зловісним знаком 37 чи 666 не бачимо дат, з якими пов'язані обидві світові війни, прихід Сталіна і Гітлера до влади, Голодомор і Голокост, катастрофа на Чорнобильській АЕС (хоча “звізда-поллин” згадується в Апокаліпсисі). І тут, шановне товариство, ми дійшли до того, що не дозволяє вважати нумерологію наукою, а саме: ілюстративний, а не системний спосіб аргументації. Кількість і міра є підмурком усього, що відбувається у Всесвіті. Теза “І над усім звитяжний знак числа” — рядок із вірша М. Драй-Хмари — віддзеркалює цю закономірність. Світ чисел (а якщо менш поетично — теорія чисел) — це поема з поем і пісня над піснями, проте Розум схильний до самообману. Вихоплюючи з історії одні події та вприпул не помічаючи інших, нумерологи будують власний химерний світ, у якому шукають не методи розв'язання задач, а задачі, які узгоджуються з їхніми методами. Приклад: сподіваюся, ми переконали вас у тому, що існує лише одне число 17982, похідним від якого є 666, і це свідчить про узгодженість дуплету 17982/666 із тією обставиною, що кінець світу, за визначенням, є одноразовою подією. Але ж це ґрунтується на методі поділу числа на суму цифр, яким воно записане. Спочатку ми цей метод запропонували — БЕЗ БУДЬ-ЯКИХ ДОКАЗІВ його єдиності та придатності для розв'язання поставленої задачі, а потім почали посилатися на нього як на щось незаперечне. Насправді ж ми зовсім не переконані, що

нема іншого методу для одержання числа 666, і що цей метод (чи ці методи) не дозволять поіншому датувати апокаліптичні пророцтва. Все стає на свої місця, якщо вважати нумерологію не наукою, а літературою

(в тому жанрі, який увесь світ сьогодні позначає англійським терміном “фентезі”). Це таки цікаво, пані та панове: звідкіля взявся “бурий вовк”?

• **Володимир ВОЙТЕНКО**, професор,
Олександр ХОДЗІНСКИЙ, кандидат фізико-математичних наук

— *За вагомий внесок у відродження духовності Президент України нагородив студію мод “Віоріка” ювілейною медаллю до 10-ї річниці Незалежності України, а Вас як творчого керівника удостоює Почесної орденської відзнаки “Суспільне визнання”. А з чого все починалося?*

— Я народилася в Молдові. Десять років працювала вдома як приватна кравчиня. І вже тоді, незважаючи на молодість, мала поважних замовників і в Молдові, і в Чернівцях. А на Буковині розпочинала власну справу з однокімнатної квартири та ножиної швейної машинки “Подольськ”. Замовлень було настільки багато, що до нашого двору неможливо було зайти, — щодня стояла черга клієнтів. Я цілодобово шила із трьома кравчинями з Кривого Рогу, які на той час уже офіційно в мене працювали. Робота поглинала весь час і надзвичайно складно було приділяти належну увагу родині, особливо дітям.

— *Хто допоміг Вам вистояти і таки розбудувати свій бізнес?*

— Від самого початку, ось уже 16 років ми з моїм чоловіком Іллею працюємо разом у модельному бізнесі. Саме йому я завдячую всім, чого досягла. Але на початку становлення нашого бізнесу нам дуже допомогла моя мама. Вона забрала моїх дітей під своє крило. І це єдине, що врятувало і допомогло мені в той скрутний час вистояти. До 50 років моя мама була зі мною поруч. Вона виросила моїх дітей. І це вважаю великим щастям, яке я отримала від Бога. Що ж до самого дизайну весільного та вечірнього вбрання, то наші кравчині практично втілюють у життя всі мої розробки, ескізи, моє бачення фасонів, аксесуарів, фурнітури і саме їх уже сьогодні можна побачити в світових каталогах моди на 2007 рік.

— *Сьогодні студія мод “Віоріка” відома далеко за межами Буковини. Що сприяло успіху?*

— Якщо говорити про успіх студії мод “Віоріка”, то це не тільки мої досягнення, а й усієї нашої родини. Всі труднощі долі, які лягали на мої плечі, ділилися порівну між усіма членами родини. І тільки так ми змогли втілити в життя мою мрію останніх семи років: потрапити на світовий ринок моди. Вважаю, що мені це вдалося саме завдяки сімейному підряду. За нашим бізнесом не стояли мільйони, а лише величезна виснажлива праця нашої сім’ї та колективу, 30 колег-однодумців, з якими працюю вже не один рік. Самотужки встигати за модою, ловити її нові віяння і тенденції, які з’являються щосезону на світовому ринку, — вкрай складно. І саме така підтримка родини важить більше, ніж великі гроші. Тільки за рік ми з чоловіком долаємо понад 50 тисяч км. Буваємо не тільки в Парижі, а й в інших країнах, де вивчаємо моду, відвідуємо виставки, збираємо по крихах інформацію про нові напрямки й стилі. Ці пошуки не безнадійні, бо все побачене ми переосмислюємо і втілюємо в наші моделі.

— *Щоб потрапити на світовий ринок моди, необхідно було долати й творчі перешкоди?*

— Звичайно. Наше підприємство — рух весник незалежності держави, з року в рік стверджувалося, підіймалося на нові професійні шаблі творчості, якості, досконалості. Сходінка за сходінкою, починаючи від регіональних до республіканських і міжнародних конкурсів, ми рухалися до свого першого успіху. За 16 років творчих пошуків і наполегливої праці ексклюзивне високоякісне вбрання під торгову маркою “Віоріка” здобуло прихильність красунь не лише України, Молдови і Росії, а й Польщі, Німеччини, Франції. Сьогодні ми постійні учасники міжнародних виставок, конкурсів, фестивалів краси і моди. Свідченням світового професійного визнання стали численні нагороди і відзнаки “Віоріки”: дипломи конкурсів “Весільний вальс” 2000—2002 рр. (Росія), фестивалів “Мерцішор — 2000” (Молдова), “Стиль та мода — 2001” (Прага), “Мода нового тисячоліття — 2003” (Дюссельдорф), а також перемоги в національних конкурсах “Панна регіональна — 2000”, “Міні-віце-панночка України — 2001”, “Панна України — 2002” та Міжнародної премії “Бізнес—Олімп”, якої торгова марка “Віоріка” була удостоєна 2003 та 2004 років. Усе це дало нам можливість потрапити на світовий ринок моди.

— *Яким був перший крок на професійний подіум?*

— Я запам’ятала його на все життя. Це був мій перший показ у Чернівцях. Привіта-

«ДЛЯ МЕНЕ НЕМАЄ КРАСИВИХ ЧИ НЕКРАСИВИХ ЛЮДЕЙ»

Створювати красу, жити і працювати для добра — такий девіз і кредо відомої модельєрки Буковини Віоріки БОДНАРЮК. У цьому вбачає своє призначення і покликання й колектив малого підприємства “Фантазія”, яким керує Ілля Боднарюк, більше знаний в Україні та далеко за її межами студією мод “Віоріка”.

Творчий дизайн, вишуканий стиль, неповторне поєднання класики й сучасності, які притаманні буковинській дизайнерці та її талановитим колегам, стали не тільки запорукою успіху, а й принесли світове визнання українським модельєрам.

Буковинські майстрині сьогодні створюють елітне весільне, елегантне вечірнє, ошатне святкове, яскраве сценічне вбрання і своєю працею стверджують, що краса врятує світ.

Сьогодні про свій шлях до Олімпу світової моди розповідає керівник студії мод “Віоріка”, відмінник служби побуту України Віоріка БОДНАРЮК.

чуття запам’ятала на все життя. Тому сьогодні живу і працюю для того, аби могла допомогти в житті дітям, адже вони всі ці роки мене підтримували.

— *Сьогодні Ви успішно працюєте не тільки на східному ринку держав СНД, а й на світовому...*

— Практично вже 30 років працюю, вивчаю та впроваджую нашу буковинську моду на східному та російському ринках. Це дало

приїжджала наречена з Тернополя, випускниця вищого навчального закладу С.-Петербургу. Дівчина мала вишуканий смак і досвід одягатися, тому вимоги в неї були неабиякі. До того ж батьки-бізнесмени могли задовольнити її високі запити. Проте об’їздивши салони Києва, Москви, Одеси та Львова, дівчина не змогла придбати весільну сукню, яка була б їй до вподоби. В Києві лише прокат такої сукні коштував 5 тисяч доларів, в Одесі за 15 тисяч доларів можна купити, а в Москві прокат 5 тисяч доларів, а купити можна за 20 тисяч доларів. Це ціни світового ринку, але вони вже реальні на ринках СНД. Коли дівчина приїхала з батьками до Чернівців, то з’ясувалося, те, що вона шукала скрізь за такі великі гроші, у нас можна купити вдесьтеро дешевше. Тобто, все, чого бажає найвибагливіший клієнт, усі нові тенденції, що впроваджуються на світовому модельному ринку, є в нашому весільному салоні.

— *Кажуть, для модельєра престижно, коли в нього одягаються VIP-персони чи зірки шоу-бізнесу?*

— Ми шиємо вбрання для багатьох відомих людей в Україні, Молдові, Росії. Свого часу я одягала дочку Снегура, першого секретаря ЦК, родини всіх міністрів Молдови. Але я не хизуюся тим, що серед моїх клієнтів є VIP-персони чи зірки. Набагато приємніше, коли до мене приходять люди, які виростили художу, продала її, а за отримані гроші хоче подарувати своїй дитині щастя. Хіба це не більше, ніж міністр?! Поверте, більше! Адже наша держава складається саме з таких простих, працелюбних і добрих людей. А щодо зірок... Зірки на світовому ринку моди платять великі гроші за ім’я відомої торгової марки чи фірми. Натомість нашим зіркам треба все шити безкоштовно. Такого ніде в світі немає. Тому не вважаю за велике досягнення, що наші зірки одягаються у нас.

— *Коли Ви відчуваєте задоволення від роботи?*

— Коли можу однаково гарно і добре одягнути клієнтку, яка дозволить собі витратити на сукню лише 500 гривень, і ту, яка заплатить 12 тисяч гривень. І щаслива з того, що можу зрозуміти і догодити їм обом. А от коли мені вдається придумати для дівчини з природними вадами таку модель сукні, в якій вона відчуває себе щасливою, то це моє справжнє досягнення як модельєра. Для мене немає красивих чи некрасивих людей. Я завжди в наших наречених чи випускницях відчуваю душу. Мені здається, що на землі немає кращого покликання, ніж професія модельєра!

— *Кожен майстер мріє мати спадкоємців. Хто продовжить Вашу справу?*

— Я давно замислювалася над цим. Протягом багатьох років намагалася прищепити любов до модельного мистецтва моєму старшому синові Юрію. Залучала його до нашої справи. Спочатку він робив усе, так би мовити, з примусу. Допомігав, розуміючи, наскільки мені складно самотужки все реалізовувати. Тільки цього року я відчула душевний спокій за майбутнє нашої справи. Юрій, закінчивши економічний факультет університету, вирішив серйозно займатися родинним бізнесом. У нього є смак, художнє бачення, власний почерк. І сьогодні в його руках усі наші зв’язки зі світовим модельним бізнесом. Він займається каталогами, інтернетом, відео- і фотозйомками, виставками. І для мене велика радість, що йому це вдається. Молодший син Річард змалку в нашому бізнесі. Він залюбки брав участь у показах. Нині — студент історичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича, добре знає декілька мов і на виставках часто виконує роль перекладача. Тому сьогодні вже не тільки чоловік Ілля, а й сини — моя надійна опора і підтримка в бізнесі. І я можу з упевненістю сказати, що все, про що я мріяла, збулося, мої плани зреалізувалися. Я дякую Богу за все. Бо він мені дав у житті те, чого бажала: доброго чоловіка, синів, дім, який я побудувала, справу, яка дорожча над усе на світі. Залишилося дочекатися гарних невісток, які також полюблять наш бізнес, і ми разом зможемо ще порадувати людей своєю працею.

● Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА

ти мене з цією подією приїхав давній друг, народний артист Молдови І. Суручану. Але я так хвилювалася, що коли побачила у шпаларинку переповнений зал музично-драматичного театру ім. О. Кобилянської і мені повідомили, що він у залі, то, зробивши перший крок на сцену, відчула, що ноги мене не тримають, а в голові блискавкою майнула думка: “Ну, ще один крок і я падаю”. І саме в цей момент мій молодший син Річард, який неодноразово брав участь у таких показах і цього разу виводив мене на сцену, внутрішньо відчув, що я ось-ось впаду, тихенько сказав: “Мамо, якщо ти візьмешся за мою руку і будеш міцніше за неї триматися, то ти зробиш перший крок, а потім ще два. Ти не дивишся на людей, а лише відчувай, що я тримаю твою руку і ти не впадеш!” Так мій шестирічний син допоміг мені зробити перший крок на професійний подіум моди. Це від-

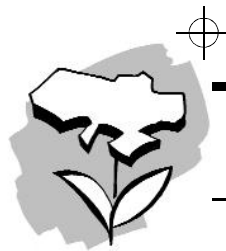
можливість впровадити наші моделі на світовий ринок. Сьогодні наша співпраця з провідними фірмами вже досягла серйозних успіхів. Ми підписали контракт із французькою корпорацією “Star cocktail Paris”. Цієї осені їздили до Парижа, аби зареєструвати його на світовому ринку. А вже навесні 2007 року в Чернівцях будуть представлені всі знамениті світові марки, близько 1000 моделей від 600 різних дизайнерів світу. Навесні буде представлена не тільки наша колекція весільних і вечірніх суконь. У рамках показу ми також пропонуємо дуже багато різних моделей для випускного балу. Хто захоче придбати сукні від світових дизайнерів, ми надамо їм таку можливість. Це буде єдиний дилер усіх світових груп, а оскільки наші сукні вже увійшли до світового ринку, то представлені на показі моделі надійдуть не тільки в роздрібну торгівлю, а й на оптовий ринок. За 30 років моєї роботи Чернівці стануть першим містом у світі, де буде представлено такий багатий асортимент весільного та вечірнього вбрання. Це найбільше й найсерйозніше моє досягнення.

— *Які тканини Ви використовуєте для своїх моделей?*

— Ми привозимо тканини з Франції. У нас підписаний контракт на десять років з однією з найстаріших французьких фірм, яка була заснована ще 1868 року. Таких фабрик усього три, одна з них і поставляє нам тканини.

— *Де можна (окрім шлюбного салону в Чернівцях) придбати Ваше вбрання?*

— Сьогодні ми працюємо під світовою маркою французької корпорації “Star cocktail Paris”. Через неї реалізовуємо свою продукцію і придбати її можна в салонах-магазинах у всьому світі. Оскільки ми маємо широкий доступ до інформації світового модельного ринку, можемо задовольнити смаки найвибагливіших клієнтів. Тому сьогодні вже престижно одягатися в Чернівцях, а не їхати по модне вбрання за кордон. І до нас ідуть не тільки, скажімо, з Києва, а звідусіль. Бо все, що шиє “Віоріка”, — це рівень світового модельного ринку. Щодо цін, то з упевненістю можу сказати: вони значно нижчі, ніж на світовому ринку. Всі, хто хоче одягатися модно, але для них задорогі сукні в модних салонах Москви чи Одеси, нехай приїждять до Чернівців. До речі, нещодавно до нас

НАВЕЧІР'Я РІЗДВА ХРИСТОВОГО (СВЯТИЙ ВЕЧІР, ВІЛІЯ, БАГАТА КУТЯ)

Апогей зимового циклу календарної обрядовості випадає на Різдво, Новий рік та Богоявлення (Водохреще) з 6 по 19 січня. Цей період ще називають святками. Тут дивовижно переплелися прадавні язичницькі культури (аграрна і шлюбна магія) з християнськими віруваннями і звичаями, причому старі символи набули нового змісту, нової інтерпретації в народних уявленнях і побуті, і, навпаки, відбулася трансформація нових запозичених християнських символів, пристосування їх до старого, язичницького світогляду. Це дуже яскраво простежується саме в обрядовості, пов'язаній зі Святим вечором, на що завжди звертали увагу дослідники цієї теми.

Кожен регіон мав свої локальні особливості святкування Різдва і Нового року, однак були речі, загальні для всієї України. Насамперед — на цей період припинялися абсолютно всі господарські роботи, не можна було ні прясти, ні шити, ні вимітати сміття (його змитами під покуть), ні підмашувати в хаті (бо будуть вівці руді родитися або взагалі хвора худоба), ні рубати сокирою, ні гнути обіддя, бо знову ж таки родитимуться покалічена худоба і навіть діти (село Губча Хмельницької області). Перші три дні Різдва взагалі не варили їсти. Перед Різдрвом обов'язково білили хату, піч, мили столи і лави, вішали чисті рушники, паперові прикраси (витинанки, пізніше — букетики квітів).

Навечір'ям Різдва Христового (6 січня) закінчується Пилипівка. Оскільки це день строгого посту, то зранку і аж до вечора намагалися нічого не їсти, господині готували святкову вечерю і всі прагнули зустріти Різдво якнайкраще.

Обов'язковим ритуалом Святого вечора (в різних регіонах цей день називають по-різному: Вілія, Багата кутя, Коляда) було внесення до хати дідуха — першого зажинкового або останнього обжинкового снопа, якого ставили на покуті, іноді втикаючи в нього косу, серп, граблі, що мало символізувати трудову діяльність у наступному році. Це міг бути й сніп жита або пшениці. На Волині (зокрема в моєму рідному селі Губча Хмельницької області) цей сніп був збірний і називався “коляда”: “Коли зажинали поле, першу жменю жита, пшениці, вівса, ячменю, — все, що було в полі, — господиня збирала в снопок, і цей сніп — коляда. Його вішали в коморі під сволоком, а на Різдво вносили і ставили на покуті. Стояла вона два тижні, а після того її обмолочували і зерно віддавали курям, а соломі — вівцям”.

На Тернопільщині (село Новосілка) вносили в хату дідуха, але в нього загортали подарунки для дітей. Коли діти розстеляли соломі по долівці, то знаходили їх і дуже раділи. Ця солома (символ урожайності й добробуту) лежала на долівці всі святки — на дідухові вся сім'я спала, на ньому ж колядували і щедрували. Як правило, дідуха вносили до хати найстарші члени роду — дід із бабою або батьки, і, очевидно, він символізував ще й неперервність роду.

В цьому ж селі, крім соломі (дідуха) на покуті ставили ще одного снопа, з невимолоченими колосками, який тут називався “Василь”. На Святий вечір перед Богоявленням господар робив із цього “Василя” кропило і обходив двері, кроплячи всі закутки святою водою.

Цікавим був і ритуал оформлення святкового столу. В селі Новосілка на Тернопільщині, як і по всій Україні, на стіл спочатку стелили сіно, під сіно клали конопляне сім'я, часник (що мав відлякувати злі сили), і все це покривали скатеркою (обрусом). На стіл ставили кутю в макітрі, клали калачі й 12 страв. На Гуцульщині (село Черганівка Косівського району) під скатерку клали часник і сіль (щоб хліб—сіль були в хаті завжди), цукор (щоб доля була солодка).

У селі Вишеньки Бориспільського району на Київщині сіно клали не на стіл, а на лаву, на покуті, і ставили туди кутю та узвар. Сіно те повинно було лежати всі три куті, — на Різдво, на Новий рік і на Богоявлення там стояли кутя і узвар. Як закінчувалися святки, тоді те сіно перебирали і

дивилися, чи не попадеться яка шерстинка. “Якої масті попадеться шерстинка, таку треба скотину держати, то “піді по двору”, бо таку масть домовик любить”.

Але найцікавіше дійство, пов'язане з сіном, зафіксувала я од лемків, переселенців із села Клемківка Горлицького повіту Краківського воєводства: сіно не тільки клали на стіл, а й розстеляли на долівці кругом стола. Набирали гладунчик усілякого збіжжя — жита, пшениці, вівса, ячменю, вставляли туди запалену свічку і ставили на столі. Три дні було те сіно на столі й кругом столу, а на третій день Різдва опівночі, якщо є в хаті дівчина (навіть і мала ще), вона повинна була встати і те сіно в хаті все чисто вимести! Бо як ні, то прийдуть хлопці раніше за неї (якщо заспить), і хату виметуть, а вона за те повинна буде їм вечерю ставити. Вони ж тоді виходили на двір і вигукували: “У-гу-гу-гу-гу!” — так давали знати всьому селу, яка дівка заспала, що сама не вимела хати. І, між іншим, хлопці, щоб одержати могорич, усіляко ухитрялися, щоб це зробити раніше від дівчини, — респондентка оповідає, що вони навіть підплатили старшому братові, аби він відчинив їм опівночі двері.

Значення цього ритуалу пояснює уродженка села Клемківка Ольга Василівна Чумак: “То в знак того, що як Ісус Христос лежав у стаєнці в сіні, Ірод його шукав і хотів убити, послав за ним у погоню вояків. Тому треба було чисто вимести те сіно, щоб не помітили, що тут Христос лежав”. Отже, внесення на Святий вечір сіна засвідчувало віру в те, що Христос народився в кожній родині, в кожній хатині. В моєму рідному селі Губча сіно стелили коло столу й на столі, прикриваючи скатеркою, бо “Спаситель прийде цієї ночі й буде на м'якенькому спати”.

Нерідко бувало, що в цей вечір вносили в хату залізо (сокиру, кінську зброю, ланцюг, чересло і леміш, косу, ярмо і т. ін.), які клали під стіл (сокиру іноді зарубували в одвірток хати), переважно, як засіб проти злих сил, відьом. На Закарпатті ланцюгом зв'язували ніжки різдвяного столу.

Особливо магичним був ритуал приготування куті. Кутя як обрядова страва відома в усіх слов'ян, використовувалась як найдавніша

форма жертвоприношення божеству в усіх календарних звичаях (згадаймо закопування горщика з кашею на вулиці, роль колива в поминанні померлих і т. ін.). Вона безпосередньо пов'язана з культом предків, урожайності, з вірою у відродження нового життя. Різдва та новорічна кутя готувалася з живої пшениці, яку товкли в ступі, щоб не пошкодити зерна, і потім варили в печі, а обов'язковим елементом страви були мак і мед, яким у давнину також надавали магичного значення (мак — символ дощу, мед — насолоди, благополуччя, райського блаженства).

У моєму селі варили кутю обов'язково в новому горщечку — спеціально купували його на базарі, щоб ще в ньому нічого не варилося, вимашували його зверху маслом чи старим салом, щоб не тріскався в печі, а після того вже варили в ньому все. Тож кожного року треба було на кутю купувати нове горня.

В усіх регіонах однаково урочисто несли кутю на покутя (це робили вранці, як тільки виймали її з печі, і вона там мала стояти весь день, аж до вечора, поки не приготують у макітрі третій мак і

ситу з медом). Моя бабуся вранці несла горщик з кутею на покуття і промовляла: “Пішла кутя на покуття! Квочка каже: “Кво! Кво! Кво!” — щоб квочки велися” (селище Губча). Як увечері сідали за стіл, скидали шкурку з куті (на ній ще ворожили на врожай — якщо шкурка напухла, пишна, то добре вродить пшениця, жито, ячмінь), відкладали у черепочок і вранці віддавали курям, щоб улітку добре неслися. І рештки куті, які вишкрябували з горняти, також віддавали курям.

На Черкащині (село Стецівка Звенигородського району) ставили на покуті не лише кутю, а й узвар із сушених фруктів, примовляючи: “Узвар на базар, а кутя на покуття!”.

Скотарська магія, заклинання майбутньої плодovitості худоби, пов'язана з кутею, яскраво простежується в усіх регіонах України — на Полтавщині, Волині, Поділлі, Гуцульщині. В селі Черганівка Косівського району діти залазять під стіл, бекають, мекають, кувикають, іржуть, кукурікають, — щоб усяка худоба на той рік велася. Так само по всій Україні господар добре годував худобу в цю ніч, перед Святою вечерею, давав усім по шма-

точку хліба, навіть котів і псу. Вірили, що в цю ніч, єдиний раз на рік, Господь дає худобі мову за те, що в яслах народився й ховався від Ірода Ісус Христос, Син Божий. Тож багато хто з господарів ховався в стайні опівночі, щоб послухати, про що розмовляють воли, вівці, коні. Як добрий господар, то худоба його хвалить, а як лихий, то нарікає на нього Господові.

Символом багатства й добробуту був також і різдвяний хліб (книш, калач, коровай, керечун, корочун), який випікали в усіх регіонах і обов'язково клали на стіл, де він лежав усі святки, а потім з'їдали, давали худобі, зберігали до першого засіву в полі, щоб з'їсти на ниві і т. ін.

Свята вечеря — також магичне дійство, яке складалося з різних ритуалів, пов'язаних із заклинанням і вгадуванням майбутнього. Як тільки сходила на небі вечірня зірка (що символізувала у цьому випадку Віфлеємську зірку, яка сповістила про народження Спасителя), вся сім'я збиралася кругом столу й ставала на молитву. Родина, як правило, збиралася у найстарших членів роду — дідуся та бабусі, в батьків. Якщо дорослі діти жили десь далеко, вони обов'язково приїжджали в цей вечір додому. Не можна було залишитися в дорозі в цей час, бо цілий рік блукатимеш по світу. Для тих же, хто мусив подорожувати в цей час (а іноді й просто для випадкового подорожнього) клали на стіл чисті ложки, залишали місце за столом. У моєму рідному селі на вечерю запрошували подорожніх жебраків — “дідів”, яким нема де поведечеряти і переночувати, бо вірили, що то може бути Господь. Після вечері діти (старші або й дорослі) обов'язково носили вечерю до хрещених батьків, до дідуся і бабусі із батькового та материного роду, якщо вони були живі. Господиня клала в корзину куті й потроху кожної страви, а дітей за це мусили посадити за стіл, обдарувати гостинцями (пирогами, горіхами, яблуками), — а також “віддарувати кутю” — так само наповнити кошик різдвяними стравами зі святкового столу. На Київщині, як свідчить М. Максимович, засватана дівчина самотужки возила на саночках вечерю своїм майбутнім свекрам. Усе це мало забезпечити єдність роду.

Вечерю звичайно розпочинали з куті, яку пробували тричі, стоячи, “щоб пшеничка в колосках ніколи не вилягала”. Якщо в господаря була пасіка, то першу ложку куті з медом він підкидав до стелі й дивився, чи буде багато ролів, чи мало на той рік (залежно від того, скільки зернин прилипло до стелі).

По всій Україні обов'язковим був ритуал “кликання Мороза” на святкову вечерю. Виконували його по-різному. На Гуцульщині (село Черганівка) господар підходив із кутею до вікна і тричі гукав: “Морозе, Морозе, ходи до нас куті їсти!”, а далі продовжував: “Не морозь нам ні жита, ні пшениці, ні оратаїв старих, ні погоничів молодих!”.

У селі Нижня Дубечня Вишгородського району (Київщина) господар виходив у свій двір і також кликав Мороза: “Морозе, Морозе, іди куті їсти! Як не хочеш куті їсти, будем тебе палками бити, щоб ти не приходив літом морозити нашого посіву!”.

9

На фото гуцульська родина

НАЦІЯ З ГЛИБОКИМ КОРИННЯМ ТА СОНЯЧНО-САЛЬНИМИ ТРАДИЦІЯМИ

Рік 2007, за східним календарем, проходитиме під знаком **Червоної Вогняної Свині**, яка завершує 12-річний тамтешній зодіакальний цикл. Із цієї розумною твариною глибоко пов'язана й традиція українського новоліття, яке в давнину відзначалося в Україні, як і досі на Сході, в пору весняного рівнодення, коли розпочинається новий хліборобський рік. Хоч деякі дослідники й прив'язують, за інерцією, початок цієї традиції до міхріччя Тигру і Євфрату, та вже достеменно відомо, що ще за 1000 років перед тим (у IV тисячолітті до н. е.) у міхріччі Дніпра й Дунаю трипільці як перші хлібороби перейшли до відтворюючого господарювання й сформували хліборобську звичаєвість та обрядовість річного сонячного кола.

У новорічній сонячній обрядовості наших далеких предків особлива, тотемна, функція належала одній із найпоширеніших у трипільському матриархальному суспільстві свійських тварин — **свині**. Можна з певністю стверджувати, що найдавнішими архетипами української звичаєвості є **Сонце, хліб (коліб — від сонячного кола), сіль і Сонячна Свиня**. Це підтверджують археологічні, лінгвістичні дослідження й релікти української новорічної обрядовості. Зокрема великий мовознавець Микола Якович Марр (якого в 1934 р. особисто знищив Берія) свою знамениту працю «Яфетичні зорі на українському хуторі» (1930), присвячену Другому Всеукраїнському з'їздові сходознавців, означив підзаголовком — «Бабусяні казки про Року—Красне Сонечко» та пояснив, що в матриархальному суспільстві **Сонце**

Теракотова статуетка свійського кнуря доби Трипільської цивілізації (IV тис. до н. е.)

було жіночого роду, а **роха**, тобто **свиня** — **сонячна тварина-тотем**. За Марром, найдавніша яфетична стадія розвитку мов, сліди якої збереглися в деяких кавказьких та українській мовах, означена першоелементами **сал, бер, йон, рош**, які пов'язані з найменшими першоетносів — **салив-італів, іберів, йонів, рошів-русів**. Отже, лексеми **сонце** (лат. — **сол**), **слово, сіль і сало** мають спільну етимологію й походять від першого з чотирьох протоскладів — **сал**. І смислом цього першослова є світло, явлене в небесному образі Сонця, у сонцесповідувальному способі життя хліборобів і в їхньому молитвос-

лавленні Сонця — **слові**. Звідси ж і спільна сама-назва споріднених хліборобських народів — **слов'яни**, тобто **сповідники Сонця**. Звідси ж і ритуальне коління та осмалення на вогні сонячної тварини-тотема трипільців і слов'ян — **свині** та виготовлення кільчастої **ковбаси** (знову ж — від сонячного кола), що й досі відбувається по українських хуторах і селах напередодні Різдва (колись — **Народження нового Сонця**) та Велико-Дня (колись — **Нового хліборобського Року**). Сала вистачало людям надовго, бо як високоенергетичний продукт воно не псується й зберігає свої поживні властивості роками.

Хліб і сало вже протягом шести тисячоліть на теренах України є незамінним харчем, мірилом народного добробуту й нашого генотипу. Без сала не обходиться жодна українська сім'я. Традиція сальної галузі засвідчує, що українські господарі завжди вміли й могли вирощувати, готувати й реалізовувати цей особливий продукт щоденного вжитку українців і не мати збитків. Навіть у цей непевний час, коли традиційна галузь українського господарства опинилася на маргінесі лібералізованої економіки, й наші селяни змушені везти свинину до міст переважно на плечах і продавати на стихійних базарах, українці підтверджують, що можуть підтримувати свій традиційний ринок навіть на межі виживання.

У добру пору хліборобство й свинарство були провідними галузями українського національного господарства. Про нинішні можливості й перспективи українського свинарства розповідає знавець цієї справи — директор консалтингової компанії ТОВ «Д'Артур ТрансКонсалт» Юрій Вікторович АЛАТОРЦЕВ.

Олександр ШОКАЛО

У СВЯТО І В БУДЕНЬ

м'яса, з яких 31 кілограм свинини. Щоправда, тоді в деяких західних країнах на кожного припадало по 100 і більше кілограмів м'яса. А нині Україна виробляє в рік трохи більше 600 тисяч тонн свинини. Тобто, якщо порівню поділити між усіма, вийде близько 13 кілограмів на кожного. За оцінками фахівців, у 2007 році максимальний обсяг споживання свинини на душу населення — 65,3 кг/рік очікується в Гонконзі, а мінімальний 12 кг/рік — у сонячній Бразилії. Тобто і тут ми поки що пасемо задніх: українці катастрофічно недодають тваринного білка. На жаль, багато хто на свої мізерні доходи не може дозволити собі навіть цього.

Незважаючи на те, що цілі нації й регіони з релігійних чи інших переконань не вживають свинини, у загальному виробництві м'яса у світі її частка становить понад 39 %. Найбільшим виробником і реалізатором свинини є Китай. 3 915 мільйонів світового поголів'я свиней частка Китаю становить понад 429 мільйонів. За оцінками фахівців, у 2007 році обсяг виробництва свинини склав 103,4 млн. тонн або на 3,4 % більше, ніж у 2006 році. Головними постачальниками свинини залишаються Китай, ЄС та США: 54,0 %, 20,8 %, 9,5 % відповідно. Цікаво, що наш північний сусід є одним із найбільших імпортерів свинини, але, на жаль, не української. Більше того, Україна сама імпортує свинину.

Батьківщина сала імпортує свинину, чи не ганьба? Де ж вихід?

Ще свіжий у пам'яті 2005 рік, коли так звана м'ясна криза примусила замислитися аграрне керівництво України над тим, як нагодувати країну м'ясом. Тодішній аграрний керівник Олександр Баранівський, повернувшись із Данії, озвучив план тотального переселення українських свинарників закордонськими «пацями». До кінця 2005 року в 25 свиномкомплексах уже мали рохати датські свині, а наступного — в кожному районі. Але не сталося як гадалося. Замість датського поголів'я з'явилися польські свині, які, на перший погляд, дешевші, але у довгостроковій перспективі — дорожчі. Було бажання отримати швидкі гроші, й ніхто не думав про відновлення нуклеусного господарства. За український ринок чубилися датські, німецькі, голландські, ба, навіть канадські й американські компанії, що займаються генетикою — єдиним шансом для України відновити своє свинарство. Тільки відновленням генетики можна врятувати ситуацію.

На сплині сальної епохи

Хоч Україна має чим похвалитися в галузі свинарства, сьогодення поставило перед цією галуззю жорсткі умови виживання. Тепер на самому салі свинарство вже не виїде. Споживачі дедалі більше тяжіють до м'яса й м'ясних порід свиней.

Цікаво, що Львівщина колись була центром виробництва знаменитого українського бекону. Найбільше підприємство довоєнного Львова — беконна фабрика Зигмунда Руккерта. Збудували її з залученням британських кредитів, бо метою створення був експорт консервованого бекону до Великобританії. Планували збудувати беконноконсервний завод на Галичині ще перед Першою світовою, та збудував його Руккерт тільки перед Другою світовою. Ми знаємо оспівану Гоголем знамениту Миргородську білу. Та не менш відомою була й біла велика, яку завезли до Галичини з Англії ще за Австрійської імперії.

Ще донедавна я не наважився б писати про тваринництво загалом і про свинарство зокрема. Але торік доля звела мене з корифеями цього бізнесу, світовими лідерами з генетики свиней — компанією ЮПіБі (Юнайтед Піг Брідерз), що перекладається як Об'єднані Селекціонери Свиней. Посидівши за чашкою кави на міжнародній сільськогосподарській виставі у Києві, Іан Торі — керуючий менеджер компанії — запропонував співпрацю, що полягала в налагодженні стосунків з українськими племінними господарствами.

Попередні переговори виявили, що в нас багато охочих купувати англійську генетику. А вже під кінець року українці вивезли майже все племінне чистопородне поголів'я, що готувалося на міжнародні ринки, не тільки з Англії, а й з Північної Ірландії.

Українці їздили вибирати кожну окрему голову разом із представниками ветеринарної служби. Обстеження проводилися дуже ретельно, бо на кону — довгострокова селекційно-племінна програма чи не національного масштабу.

Завершився рік співпраці виставкою «ЄвроТір» у німецькому місті Ганновер, на яку мене запросила Британська Асоціація Свинарів. Там, серед розмаїття різних порід і селекцій з усього світу, я остаточно переконався, що англійські породи й генетика не мають рівних у світі за рахунок найретельнішого підходу до генетичних програм протягом останніх десятиріч.

Тепер перейдемо до специфічних національних рис українців у цій галузі господарювання. Трохи історії.

Український етнограф і підприємець Василь Горленко у своїх працях зазначає, що **скотарство** в українців було тісно пов'язане з хліборобством. Майже в кожному дворі обов'язково тримали корів, волів і коней, овець, свиней. Зокрема свинарство в Україні має давні традиції. Раніше воно мало екстенсивний характер, а з порід переважали *місцеві чорнобурі довговухі та коротковухі* свині. На Півдні, а також подекуди в інших зонах Придніпров'я після спаду води у річках їх випускали на ціле літо у плавні або на річкові та болотні острови й загаяли лише з настанням холодів. У місцевостях, де були дубові гаї, свиней пасли на

З ЛЮБОВ'Ю ДО САЛА

галявинах, залишаючи там іноді надовго відгодовуватися жолудями. За пізнішої інтенсивної форми свинарства тварин стали утримувати у приміщеннях — свинарниках, сажах, випускаючи лише час від часу на двір чи вулицю без особливого догляду. Тоді ж в Україні поширилася порода *білих англійських свиней*. Завдяки спарюванню місцевих свиноток із йоркширськими кнурми з'явилися поліпшені *українські степові* породи. Відгодовували свиней дертю, буряками, морквою, кукурудзою, а з поширенням картоплі — вареною й товченою бульбою, змішаною з борошном (*мішкою*). Свинарство в Україні мало здебільшого сальний напрям, тобто значною мірою було розраховане на одержання сала, у тому числі внутрішнього (*здору*), яке широко вживалося як приправа. Після забою тушу тварини смалили на вогнищі, що надавало салу специфічного смаку.

І сьогодні українці віддають належну славу цьому продукту, проводячи фестивалі сала протягом року в різних кутках нашої країни. Останній у цьому році фестиваль відбувся 18 листопада в Сімферополі під назвою «Смачне сало». Центральною подією фестивалю було приготування й дегустація мешканцями кримської столиці 10-метрового бутерброда з сала і хліба. У Луцьку вже було створено найдовший бутерброд із салом на

першому чемпіонаті аматорів сала «3 любов'ю до сала».

Як зазначали організатори, мета чемпіонату — задекларувати, що «національна гордість українців — Сало».

Хто підсуне Україні свиню в ніч проти Різдва?

Наближається Рік Свині, що невимовно тішить мою українську душу і навіває рідні мотиви, бо слова *свиня, льоха, підсвинок*, а отже, й *сало* щодня вживалися чи не в кожній українській хаті на селі протягом останніх сторіч і набули майже синонімічності з поняттями про Україну й українців. Що то за українець, що сала не їсть, жартома кажуть у народі. В Україні свиня завжди була джерелом доходу і ніколи не була збитковою для селянської сім'ї, хоч останнім часом галузь занепала, поголів'я зменшилося...

Цікаво, що сьогоденні ситуація не дуже відрізняється від, скажімо, ситуації сторічної давнини. Чому так? Раніше свиней тримали майже в кожному обійсті, потім прийшла «колективізація», яка намагалася з приватних дворів «загнати» свиней у потужні свиномкомплекси, потім зі здобуттям Україною незалежності й переходу на капіталістичний режим економіки, приватизацію, комплекси порозкрадали, поголів'я з'їли, а генетику занедбали. І знову повернулися до ситуації — «по свинні на кожну хату».

Складається враження, що за роки незалежності за українським стадом велося полювання «вогнем і

Юрій Алаторцев

мечем»: кого четвертували, а найдостойніших, прапрабатьківські та прабатьківські форми, забирали у полон. Повірізали, повивозили, а сьогодні скиглимо: немає бекону, ошийка, окосту, реберця, битків. Україна за м'ясним поголів'ям відкотилася на... сто років назад, майже втричі скоротивши його кількість. Наприклад, ще 1989 року в усіх категоріях господарств України було 21,4 мільйона голів свиней, 1991 року налічувалося 19,500 мільйона голів, а на 1 грудня 2006, вважай, втричі менше — 8 мільйонів.

Так, «радянській» людині радили споживати на рік 78 кілограмів

Прогноз імпорту свинини на світовому ринку у 2007 році (за оцінками фахівців):

Країни-імпортери	Частка, %
Японія	30,0
Росія	20,0
США	11,0
Мексика	11,0
Гонконг	7,0
Румунія	6,0
Корея	5,0
Канада	3,0
Австралія	2,0
Україна	1,0
Тайвань	1,0

Отже, останнім часом українці почали перелаштовуватися на сучасний лад і завозити генетичне племінне поголів'я з-за кордону. Наведемо лише кілька прикладів.

У середині 1999 років **“Росан Агро”** під Рогатином в Івано-Франківській області в закинутому і занедбаному свинарнику десятидесятих років запровадило найкращі європейські технології з вирощування свиней. Вони завезли племінних свиноматок породи ландрас, які при спарюванні з петреном, дюрком і гемпширом дають витривале потомство.

ТОВ “Агропромислова компанія” (Мелітополь) — одне з найбільших спеціалізованих підприємств із виробництва свинини в Україні, де впроваджено промислову технологію відтворення стада, вирощування та відгодівлі свинопоголів'я. Для поліпшення відтворювальних і м'ясних якостей свиней у 1999 році підприємство завезло з Данії 20 кнурців і 230 свинок породи ландрас; у 2000 році ще 25 кнурців породи ландрас. 2004 року з Англії завезли 24 кнурці великої білої породи.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю **“Євросвинка” (Чернівці)** займається вирощуванням і репродукцією елітних свиней породи ландрас на новозбудованому відгодівельному селекційно-племінному комплексі. У 2002 році було завезено свиней породи ландрас Національного центру розведення тварин (Польща), і тепер налічується близько 850 голів свиней, у тому числі 500 основних свиноматок і 12 кнурів-плідників. Ландрасів використовують і для чистопородного розведення, і для схрещування з іншими породами свиней для поліпшення їхніх відгодівельних і м'ясних якостей.

ОАО Племзавод “Степовий” (Запоріжжя) та Фрідом Фарм Інтернешнл ДП (Херсонщина) завезли генетику з Великобританії.

І 2006 року, напередодні Року Свині, Україна зробила прорив: було відновлено роботу колись одного з найкращих у Союзі племінного господарства “Золотоніське” в Черкаській області.

Лише цього літа і восени було завезено понад 1000 голів чистопородного поголів'я з Англії й Північної Ірландії. Тепер це господарство зможе суттєво вплинути на покращання генетичної ситуації в українському свинарстві вже найближчими роками.

Очікується, що світові лідери в генетиці свиней — англійці — вже 2007 року як освячення Року Свині відкриють свій офіс в Україні. Компанія ЮПІБі Лтд, що базується в Великобританії і займається виведенням і селекцією свиней, оголосила про відкриття офісу в Києві вже в січні 2007, сказав Іан Торі, керуючий директор компанії.

Цікаві факти про свиней:

Найбільшим у світі був хряк великої білої породи, якого звали Великий Білл. При звичайній живій масі хряків 300–450 кілограмів цей важив 1157,5 кілограма при довжині тулуба 2 метри 74 сантиметри. Після його природної смерті з тварини зробили опудало і возили по США, дивуючи людей.

Найпродуктивнішою свиноматкою виявилася свиноматка китайської породи. За один опорос вона привела 42 поросят, а за все життя — 216. Була своя рекордсменка і в Україні, в Кіровоградській області, яка принесла за один раз 34 поросят. Причому 29 із них вижили, і їх виростили до товарної кондиції.

Племінні кнури окремих порід свиней коштують понад 2000 фунтів стерлінгів за голову!

● **Юрій АЛЯТОРЦЕВ**

СИЛА ПРИРОДИ

Чудова за якістю сіль знаменитих сиваських лиманів для більшості з нас уже давно стала лише спогадом. Як і здавна знані скрізь українські чумаки. Була та сіль завжди “нарозхват” на вітчизняному й зовнішньому ринках, бо вважалася однією з найкращих у світі. Приміром, 1912 року її відзначили золотою медаллю на Всесвітній виставці в Парижі, й після цього тріумфу морська сіль з Арабатської стрілки незмінно збільшувала колекцію найвищих нагород.

Десять років тому її масовий видобуток припинився навіть в історичному місці початку цього тисячолітнього промислу: знаменитому колись селі Соляне, де в радянський період існувало державне підприємство. Згодом на його основі створили виробничий колектив “Арабат”, який збанкрутував після семи років роботи, коли шалений ураган здув у затоку всю підготовлену до продажу сіль, а зливи зміли останні запаси. Відтоді тут почався повний розвал.

ДЕ ВЗЯВСЯ ПУД СОЛІ

Колись валки чумаків напитували цю місцину, що за п'ятнадцять кілометрів від початку Арабатської стрілки, під назвою Солоне Крим-Елі. До початку XIX століття сюди на заробітки линули очі заробити “путній гріш”, виламуючи сіль кайлами. Везли її до найближчих сіл і містечок, де все добуто оптом за дешево скуповували купці й чумацтво. Доки тут не почав порядкувати заможній поміщик Соломон Крим, який збудував ціле селище бараків для найманих солеломів, а всім заїжджим заборонив навіть підходити до промислу. Прибуткова справа стрімко розросталася, наступник Соломона вже вивозив сіль паровозами спеціально прокладеною сюди вузькоколійкою, попит на кримську сіль зростав.

Бо хоч на обширах Російської імперії було безліч покладів кам'яної солі, але очищена і йодована морська сіль кращої якості. Пуд кримської солі 1875 року коштував “від полтинника до рубля”, стільки ж картоплі можна було купити за кілька копійок. Через чверть віку податок на сіль скасували, ціни впали, а споживання підскочило. “Щороку по кілька мільйонів пудів солі відправляють із Сиваша. Дно його розгороджують на ділянки невеликими загатами і зміцнюють дошками. В кожній клітці влаштовують шлюзи для спуску води. Більше жодних робіт не проводиться — дно Сиваша таке рівне, що солепромисловцям не доводиться трудитися над його вирівнюванням”, — писали про село Солоне газети в 1910 році. Так тривало аж до революції, коли її вождь Ленін саме про цю сіль телеграфував Фрунзе: “Головне — сіль. Усе забрати, обставити потрібним кордоном війська всі місця видобутку, ні фунта не пропускати, не давати розікрасти. Це питання життя і смерті”. Сіль у всі часи була надійною валютою і давала шанс вижити тому, хто її мав.

СОЛОНА ДОЛЯ СЕЛА СОЛЯНОГО

Сьогодні тут, на безкраїх солоних лиманах Арабатської стрілки, яка відділяє Сиваш від Азовського моря, вражаюча пустка. На руїни перетворилися не лише всі будови обслуговування промислу, а й більшість помешкань колишніх солеварів. Залишки розкрадених споруд виробничих корпусів, із дірами замість вікон і дверей. На дамбі похилилося кілька ще не “експропрійованих” стовпів електропередач без дротів. Ні рейок, ні шпал не залишилося від колишньої залізничної колії.

Не стало солі, не стало й життя в Соляному. Колись заможні обійстя

Озеро Сиваш

МОЖЕМО «НАСОЛИТИ» ВСЬОМУ СВІТУ

спорожніли. Адже місцеві мешканці з діда-прадіда потомственні солевари, враз стали безробітними, без жодних засобів до існування. Вода солоні навіть у криницях. Доводиться пити й таку, прозвану “гірка мінералка”. Інша гірка — “казьонка” робить багато лиха, бо п'ють, аж запивають від безвиході тут не лише чоловіки, а й жінки. Прісної ж не до купишся. Тому й худоби не втримаєш. Хоч є для неї сьака-така пожива на солончаках.

Щоб улітку досхочу надихатися йодом, цілющим “коктейлем” із морського й степового повітря, накупитися та половити бичків, буває, за мізерну ціну хати тут купують російські й наші відпускники, як самі жартують: “На здачу, що лишилася після курортних розваг”. “За такі гроші й сараю під містом не купиш”, — бідкаються вистрадані вічними вітрами, шаленою спекою, морозами, безводдям і нестатками літні мешканці, яких лишилося на цьому забутому Богом і людьми безрезі моря ледь більше сотні.

Усі молоді й працездатні масово подалися шукати хоч якогось заробітку, та статків не надбали ніде, тож мріють про повернення у рідні краї, щойно з'явиться вісточка про відновлення соляного промислу.

Десять років не стомилися згадувати, як “колись тут усе працювало і вирувало”. Ветерани з колись відомих родів солеварів Бакаїв, Коротченків, Калайд, Різниченків, Чумаків розповідають, як “колись усе було”. Солону ропу лиманів закарпували із Сиваша і збирали в накопичувачі, а потім — у п'ятнадцять чеків, кожен плесом близько п'яти гектарів. Очікували, доки спекотне сонце випарить воду, дно покриється схожою на кригу товстою корою солі, а в загустілій білосніжній масі виростуть сліпучі кристали. З літра сиваської води в чеках наростало до 100 грамів солі. Тоді починалися “соляні жнива”: по рівному, як льодяна ковзанка, блискуче-дзеркальному висохлому дну рухалися комбайни, ножами зрізали з ґрунту сіль, яку зсипали у височенні бурти.

Потім чекали, аж доки осінні зливи вимийуть із тих блискучих соляних гір надлишки бромів. А вже під зиму кристали перемелювали, додавали розмаїті натуральні ароматизатори на різні смаки: від пахощів квітів до кропу та перцю, й фасували у картонні пачки. Високоякісна готова продукція коштувала споживачам копійки, а солеварам гарантувала дуже пристойну зарплату. Завдяки солі були й капітальні склади, майстерні, чудовий клуб, магазин, шкільний автобус, снували вагони й машини, не вибували артисти...

Минулося, як сон.

СОЛЯНИЙ СТОВП

Уперше жевріла надія на відновлення виробництва на цій занедбаній території села Соляного шість років тому, коли було затверджено інвестиційний проект, що передбачав організацію масового солевидабутку на Арабатській стрілці. Кримські й казахські підприємці розробили проект відновлення промислу та обіцяли вже в 2005 році “випікати” з Сиваша 20 тис. тонн солі.

Та все вперлося в традиційні численні й тривалі узгодження й затвердження. Лише останнім часом завдяки зацікавленню цією справою Верховної Ради й уряду Автономії почали усувати перешкоди в оформленні земельних ділянок в оренду Українсько-казахській комерційній структурі “Злагода”, яка вирішила вкласти у проект відродження масового солевидабутку 1,25 мільйона доларів. Фахівці переконані: варто лише забезпечити соляне виробництво сучасною технікою, і ця справа відразу принесе колосальні прибутки. Колись звідси вивозили по 30 тисяч тонн солі щороку, інвестор сподівається перевищити цей обсяг. Вирахував: найбільші обсяги продукції не залежать, замовники полинуть з усіх усюд, адже якість цієї солі бездоганна. Екологічно чиста, вона має чудовий аромат.

...Проте старт відродження соляного промислу в селі Соляному,

схоже, знову відкладається. Прокрутура Криму винесла протест на рішення уряду Автономії про відведення 170-гектарної земельної ділянки рекреації ВАТ “Злагода” для соляних промислів. Оскільки урядовці на протест не відреагували, справу передано в Господарський суд.

На останньому засіданні міжвідомчої комісії при уряді півострова з упорядкування підприємницької діяльності, пов'язаної з видобутком корисних копалин, ухвалено рішення поки що відмовити в узгодженні виділення земельних ділянок на території кримської частини Арабатської стрілки до вирішення питання про її статус.

...Тим часом за високоякісною кримською сіллю скупили не лише українці, а й зовнішні ринки. У нас є шанс “насолити” всьому світу, адже запаси солі лише в Сиваші та його озерах оцінено в понад 80 мільйонів кубометрів — вистачить на тисячоліття. А є ще й солоні озера Сасик-Сиваш, Сакське, ціла низка придатних для ефективних соляних промислів унікальних водоемів Керченського півострова...

За всього цього багатства на півострові соледобувні підприємства можна перелічити на пальцях однієї руки. До того ж, більшість із них існує лише на папері. Насправді цілющу харчову сіль виробляють реально лише кілька невеличких фірм у Саках, Євпаторії й більшій “Кримська соляна компанія” в Красноперекі. Вона має знаки “Вища проба” і “Європейська якість”, бо перевершує продукцію кращих виробників Італії, Іспанії, Греції та ще деяких країн і користується шаленим попитом у світі. Тонна такої солі на світовому ринку коштує до 200 євро.

Парадокс у тому, що здавна знаменита чистотою й смаком кримська сіль із природним вмістом йоду — не частий гість навіть на прилавках магазинів півострова.

Нині, коли Україна стала крупним постачальником солі в Європу, частка морської кримської солі в загальному видобутку — жалюгідна. Монополія тут за Донецьком: потужними “Артемсіллю” й “Мегаліс ЛТД”. Тож і на півострові купують переважно донецьку, а ще білоруську, німецьку й навіть датську. Це тоді, коли від нестачі важливого для підтримки здоров'я елемента — йоду страждає понад 60 % мешканців півострова, говорять медики, які наголошують: цілющу сиваську сіль видобувати не просто потрібно, а життєво необхідно в масштабах, які б могли задовольнити принаймні всю постраждалу від чорнобильської біди Україну. Адже морський природний продукт ропи Сиваша одвічно містить йод, а після обробки зберігає цю таку необхідну організму речовину щонайменше два роки.

За вимогою Міноздоров'я України йодують кам'яну сіль із копаєль донецького кряжу, але цей елемент затримується в ній лише на два місяці. Звісно, після лежання на складах виробників, потім оптовиків, нарешті — крамниць, покупцеві залишається втішитися лише написом “Йодована”. То, може, наміри “Злагоди” не випливають в плани донецьких монополістів соляної галузі?

Чи відродиться одвічний, але саме в наші часи загублений соляний промисел у селі Соляному? Досі про головний Чумацький шлях України й колишнє славетне сиваське солеваріння нагадують лише занедбані безлюдні дороги поміж солончаків і зогнілі паколи на кордонах чеків, у яких “випікало” сіль сонце. Чи ще є шанс дати роботу сучасним чумакам?

● **Віктор ХОМЕНКО,**
Крим

Тарас Шевченко. Чумаки

ТРАДИЦІЇ ТА РЕАЛІЇ

Сьогодні у світовій літературі спостерігається певна тенденція до написання невеликих за обсягом, але гостросюжетних та оригінальних за змістом художніх творів. Дехто пояснює такий напрям розвитку літератури світовою глобалізацією суспільства, застосуванням новітніх технологій і поширенням мультимедійних Інтернет-видань, а дехто — прагматизацією сучасної літератури, даниною нашому стрімкому часові. Не винятком і добрим прикладом сьогодні у нашій дитячій літературі є нещодавно видрукувана видавництвом “Академ-Прес” книжка лауреата літературної премії імені Лесі Українки Василя Василяшка “Казка-байка: Чесний лис”. Героєм цього невеликого за обсягом твору, казки з мораллю байки став “сучасний” Лис, який, позбувшись через крадіжку хвоста, вирішив бути не просто ще хитрим, а захити слави чесного фермера. Така фабула цієї сучасної казки для наших маленьких читачів.

Василь Федорович Василяшко знайшов точну мовну формулу для характеристики сучасних соціальних явищ життя і моральних оцінок у діяльності нової “еліти” українського суспільства. Слово “еліта” беру в лапки навмисно, адже такими себе вважають тільки сучасні нувориші, поклавши в основу визначення елітарності нашого суспільства великі гроші. Хоча крадії та взагалі “грошові лантухи” ніколи не були й не вважалися в жодному розвиненому суспільстві елітою. Казка-байка написана з глибоким підтекстом, майстерно і водночас лаконічно передає зміст і походження сьогодишнього капіталу, що створив сприятливі умови для казкових підприємців. Як на мене, така казка-байка виконана у кращих традиціях слов’янського байкарства. Тому цікава не лише дітям, а й дорослим. Казка з мораллю байки — сатиричний твір, що викриває повсякденні вади нашого суспільства.

Сміються: — Вкрав же, не купив...

А Лис: — Хвостом я заплатив...

... Мораль у Лиса, бач, проста:

Йти в чесні,

як нема хвоста,

Щоб чесно ферму

завести,

Як нічим сліду

замести...

У розумінні Василяшка байка є жанром мовним, зверненням до сучасного слухача, до широкої та різної за смаками аудиторії. Його казка-байка — це жива розповідь з усіма барвами народних висловлювань. Завдяки ритміці, інтонаціям, звуконаслідуванням авторів вдалося відтворити всі події, що відбуваються у казці. Тут немає певної стилізації, але є насиченість яскравою алегорією чудових образів і слів, що передають народний казковий колорит.

ЯК НІЧИМ СЛІДУ ЗАМЕСТИ

У творі Василяшка витримано всі канони традиційної байки. Але автор пішов далі, розвиваючи традиції українського національного гумору, вимовляючи казкові речі мовою підтексту. Гадаю, що сучасна грошова “еліта” клоне на цю книжечку для своїх дітей саме як на казку, а не байку, бо дуже коштовною є яскраво оформлена книжка “Чесний Лис” із прекрасними малюнками відомої художниці Оксани Хейлик. Шкода, що соціальна нерівність може стати на заваді багатьом розумним дітям або, краще сказати, батькам цих дітей, яким такі книжки сьогодні не по кишені. Парадокс, але процес накопичення краденого капіталу, про який так майстерно сказав у своїй казці-байці Василь Василяшко, позбавив багатьох дітей українських книжок.

Осмыслиючи соціально-політичні зміни в Україні протягом останніх п’ятнадцяти років, розуміючи менталітет українців, відчуваючи вплив сучасного життя на наших розумних дітей та онуків, автор вдало й дотепно трансформує мотиви народних українських казок у свою сучасну казку-байку “Чесний Лис”. На перший погляд, зовні поверхова казка визначає не лише мораль, повчальну мудрість байки, а й її сюжет, її побудову, перетворюючись на своєрідну розгорнуту метафору. На лаконічних характеристиках сучасних нуворишів в особі хитрого Лиса письменник не забуває й про інших героїв, так би мовити, другого плану, які створюють належні умови для сучасних багатіїв-крадіїв. А це й службовий Пес сторожовий, і два Осли — перевізники, і залюблена Курка — виробничниця, і гостроокий охоронець Сокіл. Усі вони в нинішніх умовах опинилися на службі новоспеченого капіталіста. А хижак Ведмідь — такий самий підприємець, як і Лис, приватизував лісові угіддя, що належали всім лісовим мешканцям, в особисту власність, аби позбутися тавра крадія. Він каже Лису:

У мене вчись —

не краду я:

Вже пасіка чужа — моя!

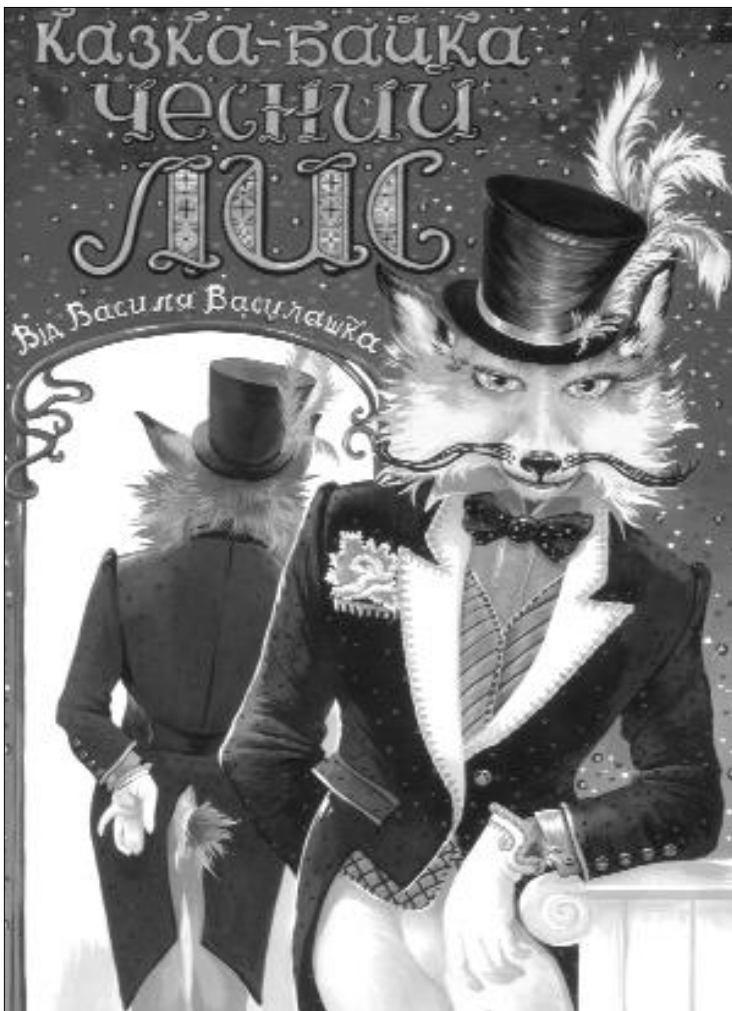
Тож чесні принципи існування немовби відходять на задній план, відкриваючи нові обрії для злодіїв, підмінюючи життєві чесноти добра й справедливості принципами сучасних “безхвостих” бізнесменів, основним мірилом яких є гроші.

Варто відзначити й у вдалому авторському поєднанні казки та байки й принципову різницю між

ними. Байка — то більше підтекст твору, вона дає лише загальну ідею, загальну формулу твору, не розкриваючи її в персонажах і сюжеті. А казка наділяє цю формулу змістом алегоричних образів. Поетична індивідуальність байкаря в цьому випадку відчувається саме в розмовній ритміці вірша, у створенні цікавих казкових персонажів, у дотепних деталях сюжету. А звідси й прагнення передати в оцін-

ЦІЛОМ СЕРІОЗНО

Типовими для сучасного корумпованого українського світу є образи вірша В. Василяшка, якого автор називає “казка-байка”, одначе він усе-таки тяжіє до байки, бо в казці завжди перемагає добро, а тут — усе як у житті! В образах Лиса, Ведмеда, Курки, Пса, Сокола, Ослів сконцентровано всенький сморід пострадянського загниваючого капіталізму в Україні (про інший капіталізм у радянських ВНЗ не вчили, тим паче його не могли уявити теперішні олігархи). Невідомо лише, що символізує відірваний со-

Відомий письменник Василь ВАСИЛЯШКО написав “Казку-байку: Чесний Лис”. Редакція запропонувала процензувати цей твір кандидату філологічних наук, фольклористу Людмилі Іванніковій та письменникові Олександру Бакуменку. Результат виявився несподіваним: байка для дітей викликала у рецензентів цілком дорослі асоціації. Але, мабуть, на те казка-байка, аби у кожного поставили свої, окремішні враження.

ці явищ сучасного життя той моральний критерій, який висловлював би народну думку. Тож для автора світ існує в тих проявах, у тих оцінках, які міцно пов’язані з народною свідомістю, оскільки тільки народна думка відбиває реалії нашого життя. Тому і є зрозумілим постійне звернення Василя Василяшка у своїй творчості до життєвих проблем і сучасних сюжетів, а відповідно є й глибокою внутрішня спорідненість народних мотивів із сучасним образотворчим методом автора в досягненні поставленої мети.

● **Олександр БАКУМЕНКО**, член Національної спілки письменників України, м. Київ

У ЗЛОДІЯ НЕ ВКРАДЕШ

жуть люди ж тих курей, котрі несуться для людей!.. Ведмідь уже знає, як робити гроші, як їх “прокрутить”, як із малого товару мати великий зиск (у мудрого хазяїна просте яєчко може стати золотим!). Украв, спожив — такі принципи господарювання вже застаріли! Подивись на *людей* (на Європу, Америку) — от де справжній бізнес! Але ведмідь не знав, що *люди* (в Європі, Америці) свій бізнес будують чесно, психологія ж злодія не знає іншого способу забагатіти, як або красти дедалі більше й більше (що небезпечно — колись настане цьому край), або вкрадене раз вміло “прокручувати”, тому бізнес українського Ведмеда (як і українського Лиса) не може взагалі бути чесним! Навіть якщо він вказує на *людей*, у яких нібито переймає досвід.

Власне Ведмідь, на відміну від “чесного” Лиса, — особливий тип олігарха. Він хизується тим, що вже не має потреби красти мед, бо приватизував чужу пасіку, мало того — *“Нічийні дула і рої тепер також усі мої!”*. Це нагадує приватизацію колгоспу в моєму рідному селі головою-злодієм, що, заволодівши селянською землею, накопичив великі багатства. А як хапають “чесні” Ведмеді т. зв. “нічийні” землі — луки, ліси, ставки, навіть заповідники... І вже, дивись, природні угіддя в Феюфанії чи у Ворзелі (курортні зони!) оточені колючим дротом, а за рибиною, виловлену в колись громадському ставку, можна спокійно позбутися життя...

Ведмідь дає Лисові цінні поради як “розкрутити” бізнес: Курка несе спочатку яйця, потім стає квочкою, висиджує курчат, з яких розводиться птахоферма. Отже, основна ставка несподівано робиться на Курку, хитру вертихвістку, яка, блискавично зорієнтувавшись у ситуації, надійно бере її в свої руки, сміливо вступає в бартерні стосунки, міняючи ще не нанесені яйця на реально подароване життя, і зі смертельно переляканої жертви враз стає успішним менеджером Лиса, бере на себе все керівництво процесом, стає найпершим політичним радником нового олігарха. Це саме вона підказує Лисові, як уберегти курей від злодіїв, рекомендує на посаду сторожа знайомого Пса, що охороняв колись курник, як надійного і невибагливого партнера.

Курка нагадує тих продажних землячків, що “за шмат гнилої ковбаси” готові служити будь-кому, не

лише очевидним бандитам і злодіям, а навіть власним убивцям і будь-яким зовнішнім ворогам, що нищать власний народ і безпардонно господарюють в українському курнику. Тим українцям, що заражені синдромом “обшипаної Курки”, все одно, кому нести золоті яйця — аби добра була ковбаса і вчасно.

Ще Курка символізує тих олігархів, які “вилупилися” з демократичної влади, “нових українців”, яких, проте, не допускають до великого бізнесу, але тримають як “буферну зону” між Ведмедями і Ослами.

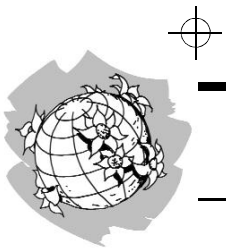
Щоправда, не обійшлося й без “темних місць” у сюжеті твору. Виявляється, автор забув (а може, й не знав?!), що коли Курка несе яєць без Півня, то курчат із них ніколи не буде! Отже, мимоволі виникає підозра, що В. Василяшко свідомо замовчує брудні, темні, потойбічні сторони спільної бізнесової діяльності Лиса й Курки, покриваючи їхні гріхи й уникаючи прямої відповіді на запитання: то яким же чином розвелась усе-таки ферма Лиса?

Образ інших українців — покірних Ослів, що за ложку меду чи за в’язку сіна майже цілодобово працювали на своїх експлуататорів — Ведмеда і Лиса, — стоячи на базарах і в підземних переходах, на морозі, під дощем, торгуючи гуманітаркою або чужим “товаром”, увесь прибуток від якого забирав безіменний “хазяїн”.

Справедливе народне прислів’я — “У злодія не вкрадеш”, бо він знає всі закони бандитського світу, знає, де позатикати дірки, де поставити капкани, які він приготував для своїх колишніх спільників по розбою. Знає він, як підкупити правоохоронців, тож не дивно, що сторожовий Пес, який свого часу відірвав хвоста Лисові, тепер, забувши про правду і справедливість, вірно служить олігархові. Той, хто був найнебезпечнішим ворогом, став найвірнішим другом, а колишній інцидент зовсім не впливає на їхні стосунки, вони навіть не згадують, за яких обставин познайомилися. Маючи добрі гроші, Лис підпорядковував собі навіть мисливського Сокола (СБУ?). Його святим обов’язком було відстежувати і відловлювати таких як він! Тепер Лис закликає усіх до чесності, бо вже більше ніде вкрасти, крім як у нього.

Безперечно, казка-байка В. Василяшка матиме значний вплив на виховання майбутніх олігархів, незрозуміло лише, чи вона вчить малюків як слід жити на білому світі, чи застерігає їх від майбутніх Лисів і Ведмедів, чи виховує відразу до Псів, Ослів та Курей?..

● Людмила ІВАННІКОВА

СВЯТА

Різдво у Польщі, як і в решті країн Західної Європи, настає 25 грудня. А за яким стилем святкуватимуть цього року Різдвяні свята українці родом із Підляшшя, Холмщини, Надсяння, Бойківщини й Лемківщини? Як відзначатимуть свято кількесот тисяч українців, які приїхали в Польщу на заробітки? Коли святкують православні, а коли греко-католики? Значна частина українських заробітчан, які мають родини в Україні, поспішають на свята додому. Ростислав Крамар, науковий працівник Варшавського університету, відзначає свято Різдва Христового лише удома, з найближчими, друзями: “Дивно було б, що будучи так близько, так тісно зв’язані з Україною, ми раптом переходили на латинський календар. Цього не можемо зрозуміти. Відзначаємо так, як багато українців, які перебувають у Польщі, — їдемо в Україну на свята. Україна дуже близько, легко доїхати”.

А ті, які переселилися до Польщі з родинами, самі змінюють ту-тешні традиції, наближаючи їх до рідних, українських. Варшавська православна парафія св. Марії Магдалени користується новим літургічним календарем, тобто святкує Різдвяні свята в грудні разом із поляками. Але, як каже Радіо “Свобода” настоятель православної парафії о. Анатолій Шидловський, протягом останніх десяти років постійно збільшується кількість вірних, які прибули з України. А нова українська еміграція хоче святкувати Різдво Христове так, як у себе вдома, тобто в січні — “за старим стилем”. Отець Анатолій Шидловський:

“Очевидно, хто має змогу, їде в Україну, але багато залишається на місці, ми їх тут вітаємо, колядки співаємо разом. Ті, які залишаються, відчувають опіку. Мають тут Дім Божий, можуть прийти й проводити разом свята”. Подібно до варшавських православних, двічі святкують Різдво й у варшавській греко-католицькій парохії отців Василіян. Хоча тут, здається, церковні ієрархи хочуть звести святкування до одного календаря, того, за яким святкують в Україні. Говорить парох парохії отців Василіян отець Петро Кушка: “Зараз Митрополит задумав, щоб парафія узагалі перейшла на “старий стиль”, і від нового року так має статися. Проблема перестане існувати для одних, та з’явиться проблема для інших — для тих, які працюють, і їм зручніше й практичніше святкувати за новим стилем”. Святкують Різдво двічі: в грудні та в січні, здається, не є якоюсь варшавською вигадкою. У місцевостях українсько-польського пограниччя: Підляшшя, Холмщини, Надсяння, Бойківщини і Лемківщини — традиційно на Різдвяну вечерю запрошують і за новим григоріанським, за старим юліанським календарем. А у Варшаві всі ці традиції переплелися, як каже православний парох із Варшави отець Анатолій Шидловський: “Ті наші парафіяни, які походять із Підляшшя, Холмщини, може, трохи інакше святкують. Ті, які з Білосточчини чи Карпат, — тобто лемки, мають свої традиції, інші колядки. Але є й одне для всіх — ялинка ставиться в кожному домі. На Святий вечір пісні страви, не вживаємо м’яса. На Коляду цілий день ніхто не їсть, не п’є, чекаємо зірки. Як засвітиться — можемо сідати за вечерю (це у Варшаві, бо у нас на сході Богослужіння починається о 2—3 ночі). На столі завжди є кутя, за нашою традицією, та інші страви, хто які мо-

же приготувати. Ми у Варшаві ще вживаємо рибні страви. Це наша традиція з Холмщини й Підляшшя. Так що ми тут рибу маємо на Святий вечір”.

Сва ПОШТАР

Святкування Різдва в Австралії тісно пов’язане з англійською традицією. Хоч тут немає снігу, та все одно на святкових листівках будинки поринули в сніг, ялинки вкриті морозом і снігом тощо. В Австралії відзначають Різдво, мабуть, спокійніше, ніж в інших країнах. Цей святковий час приурочений дітям. Багато хто прибирає святково хати, навіть надворі ялинки й інші дерева прикрашені кольоровими світлами. Відбуваються й конкурси за перше місце, яка хата краще вдекорована зовні...

тому з бажання сповідників мормонської віри возвеличити Різдвяне свято. Згодом воно перетворилося на міжнародний фестиваль світел. Нині в ньому беруть участь 42 країни світу. Цього року завдяки культурно-мистецькому товариству “Сила духу” з Філадельфії, яким керує колишня львів’янка Даниїла Лунь, на фестивалі вперше представлено й Україну.

“Фестиваль світел, — розповідає пані Даниїла, — триває місяць: від 30 листопада до 1 січня. Щороку його відвідують понад 250 тисяч охочих долучитися до різдвяних традицій різних народів світу. Під час фестивалю працює постійна виставка, де кожна країна світу, яка бере в ньому участь, демонструє власну експозицію, що розповідає про величну подію — народження

стало коліскою української еміграції на західному узбережжі США. Тут щороку організовується Різдвяний Фестиваль Української Писні та Поезії, що поєднує для нас далеке й близьке не тільки датою, а й змістом у своїй назві “Українське Різдво в Каліфорнії”.

Різдво тут для мене почалося (на мій подив) ще в середині грудня з молодіжним хором, у колі родини, а також із молоддю. Ми натхненно співали різдвяні колядки, їздили від дому до дому на швидких і зручних авто. Тож не треба ходити пішки якийсь десяток кілометрів чи по снігу, чи по болоті, як це було ще рік тому в Україні, не враховуючи інших негараздів. Але “Христос народився! — Славимо Його!” звучало по-нашому не тільки для місцевих українців, а й для

супроводі симфонічного оркестру заповнив залу атмосферою величчя й гармонії. Здавалося, кожний подих чи навіть вираз обличчя поряд із енергійними й динамічними жестами диригента хору Анни Вавринюк творив цю барвисту мозаїку. Розмаїття тем пісень, душевність у їхньому виконанні та зміст текстів спонукали слухачів згадати про батьків, про рідний край.

Свою лепту до програми свята внесло і “Товариство Збереження Української Спащини”. Як і на всіх інших дійствах подібного характеру, ці виконавці запам’ятовуються барвистим національним одягом, народними піснями та звичаями, а також грою бандур, що беруть за душу. На славу бринів цей український народний інструмент у руках кобзаря Анатолія Хашука,

КОЛЯДА ЙДЕ!

Українські діти в “Рідній школі” святкують Миколая з кобзарем-лірником Василем Нечепую (м. Стамфорд, штат Коннектикут, США)

Українська громада своїми барвистими уборами ялинок і хат і чудовими звичаями “Святого Вечора” та “Ходінням із колядою по хатах” або “Концертом колядок” у Народньому Домі чи в Домі Молоді додає в гаряче австралійське літо живучості й святкового настрою до тутешнього святкування Різдва. Ми принесли в Австралію щось таке сильне, духовне й традиційне, чого австралійці не бачили і ще їх дуже захоплює.

Напевно, від нас, українців, і виник в Австралії звичай колядування в парках або над затокою в центрі міста, в яких бере участь дуже багато людей, зокрема дітей. Відбувається т. зв. “живий театр” — відтворення народження Ісуса. Грає оркестр, співають відомі співаки й зведені дитячі хори... Горять у руках глядачів тисячі свічок.

Марічка ГАЛАБУРДА-ЧИГРИН

Українське Різдво в Америці. Нещодавно в передмісті Вашингтона у відомому культурному центрі Temple Visitor Center відкрили 29-й Міжнародний фестиваль світел. Враження від нього справді космічне. Уявіть собі величний білосніжний мармуровий диво-храм, оточений розкішним “парканом”-садом, у якому всі дерева оповиті мірадами різнокольорових гірлянд, мерехтять, створюючи ілюзію казкової галактики. З висоти пташиного польоту це диво схоже на рукотворний Чумацький шлях. Така традиція народилася 29 років

у вишесказаних яслах Спасителя світу Ісуса Христа”. Українська експозиція — це ляльковий вертеп із 13 колядників зі звіздою та “козою”. Створено його майстерними руками члена Національної спілки художників України Даниїла Лунь. “Так сталося, — веде далі пані Даниїла, — що Україні на фестивалі відведено одне з найпочесніших місць. У виставковій залі український вертеп відкриває експозицію. А в спеціальному каталозі, виданому з нагоди фестивалю, вперше є спеціальний розділ: “Святкування Різдва в Україні”.

В урочистому відкритті 29-го Міжнародного фестивалю світел узяли участь американські конгресмени, дипломати з багатьох країн світу, серед яких був і Посол України в США Олег Шамшур, відомі громадські діячі, меценати, один із яких Елдер Маріотт — мільярдер, власник мережі готелів “Маріотт”. Фестиваль — це щоденні вечірні концерти, під час яких кожна країна представлятиме свої “колядки” та “шедрівки”. 21 грудня Міжнародний фестиваль світел освятиме українська різдвяна зірка. “Українське Різдво в Америці” — так називається театралізована вистава товариства “Сила духу”, з якою українці Філадельфії представлятимуть Україну на фестивалі.

Катерина КІНДРАСЬ

Українське Різдво в Каліфорнії очима свіжого емігранта. За останні п’ятнадцять років Сакраменто

мексиканців та американців. Це було радісно спостерігати. Незадовго після цього — свято пісні й поезії — Українське Різдво. Переповнена зала уважних людей, зустріч рідних і близьких, яких востаннє бачив ще в Україні, насичена програма, об’єднаний хор із трьох українських церков Сакраменто, різдвяні декорації, звучання різних жанрів музики, співу, поезії, піднесений настрій, хвилювання, пряма трансляція по радіо на Північну Каліфорнію та сусідні штати — усе це створювало неповторну незабутню атмосферу святкування Різдва в Сакраменто. Заохочуючі коментарі ведучих Миколи Гонтара та Анни Вавринюк згладжували зайве хвилювання учасників та робили хід програми послідовним і організованим. Натхненні змістовні проповіді, привітання й молитви пасторів Володимира Вільчиці, Юрія Голаса та Ярослава Борсука говорили присутнім про саму суть, ціль і значення цього святкового зібрання.

Характерна особливість свята — воно не було ізолюване від навколишнього світу. Навпаки, проведення його в приміщенні 2-ої Слов’янської церкви ЄХБ, пряма трансляція по радіо, відеозапис, коментування програми англійською мовою, яке вів Тарас Марчак, дозволило поширити свято для тих, хто не зміг бути на ньому безпосередньо, або ж ще не розуміє співучої української мови.

Хор, що зібрав співаків різного віку, досвіду й тембру голосів, у

вихідця зі столиці України.

І нарешті, яке ж то Різдво без колядників?! І вони завітали на наше свято й додали йому радості. Серед них і малеча, і молодь, і дорослі члени хору “Глорія” під керівництвом Оксани Світяшук. Усе це допомагало вгамувати ностальгію за рідним краєм і спонукало відчувати себе вдома.

Чимало зусиль доклали відповідальний за організацію свята Валерій Тютюнник та його дружина Лілія, аби все відбулося своєчасно й доречно. Матеріально підтримати фестиваль радо відгукнулися численні спонсори — окремі особи, організації та установи.

Дедалі помітніше, що не всі заходять, які проводять українці, підтримують самі ж українці. Зрозуміло, кожен має право вибору. Та хотілося б бачити українську діаспору згуртованою й готовою зробити спільну справу. Найкращим прикладом цього послужило “Українське Різдво в Каліфорнії-2006”.

Дивлячись у майбутнє, бажаю, аби це свято й надалі було приводом для згуртування українців у єдину родину. Можливо, не всі зрозуміють нашу рідну мову, але не залишить байдужими іноземців українська пісня, яка щиро бринить із глибини серця для слави Божої!

Павло ЛАВРУЩАК

Підготував
Дмитро СЛАВОВ,
співкерівник УСІМ
при МГОУ “Четверта Хвиля”,
Відень

ВОЗБУДИСЯ, ДУШЕ МОЯ (Піснь про ікону¹)

Закінчення. Початок на с. 13

роди й Творця в цьому образі змальовано мо-вою “іконного” символізму, прочитавши його, людина розкривається як двоедина істота — син землі й син Божий. Гармонія між ними має ще кілька вимірів, кожен із яких доступний лише людині чутливій і неспокійній до природи й Творця. Ці виміри мовби вві сні переносять нас у віки, розкриваючи суть минулих днів і сенс історичного досвіду, коли гинули цивілізації — во ім’я чого? — і коли про них було майже нічого невідомо. Але якщо захотіти, можна все це побачити і без коментарів, яких ікона не потребує; *покаянній* людині вона завжди дає свою силу й духовне багатство. Ікона — це глибоко духовний початок, звідки душа постійно її оживлюючий бальзам, і якщо ми, наситившись світом фізично, впадаємо в дрімоту (сплячку, нудьгу), то необхідно знову побачити ікону, відкрити її в собі — і тоді життя зануриться духом в її “божественне миротворіння”, в її потаємний сховок, де світло гасить темінь і настає вічне прозріння, воскресіння сплячої плоті — і тоді душі відкривається світ-вимір — світ-буття, в яких вона перебуває в постійній *радості*, а в цьому реальному світі душа лише страждає, *плаче*. Тому й потяг до того світу (“небуття”) був всенародний — люди хотіли наблизитись до нього, щоб побачити справжню реалію-сенс. Язичник усвідомлював цю “реалію” в різних природних стихіях: блискавках, громах, грозах, буреломах, у морських безоднях і небесних просторах, коли, мовби вві сні, відбувалися різні пророцькі дива, що спонукали психіку людини до якогось певного відкриття: углядіти вічних богів, які карають *живих* за непокору, за дикість до всевишніх сил; побачити примару-двійника, відьму, яка стає людиною, а людина чортом. Такі страсті видавалися язичнику взаємопов’язаними, тому й вірив у гармонію між людьми й богами й поклонявся останнім, приносячи жертву. Отже, віра й поклоніння відбувалися через певні ритуали, магію, а отже, і кров¹⁵. Чи не тому, боячись “вічної крові” (починаючи від Каїна, який убив свого рідного брата Авеля), “язичницька магія” (магізм) змусила людей (народи) повернутися до іншої віри, хоча паралельно проти “магії” вже виступали духовні думателі у різних країнах (згадаймо грецьких філософів). І тому магію згодом потіснила етика — наука, що розвивалася через пізнання. Духовні думателі відкрили “ідею Абсолюту”, яка в кінцевому підсумку стверджувала, що “Божа таємниця” надто далека від реального практичного життя. Крім того, світові релігії утвердили ще “ідею вічного повернення”. Десь між ними й пролягла ідея-вість Ветхого Завіту, який разом з індієськими, китайськими і грецькими філософами умертвив ідею (віру) в язичницьких богів (стихійних — Богів природи). І тоді людина вже виступала в союзі з “єдиним Богом”, брала участь у “розбудові” світу, а отже, й у конкретному розплідненні людей на Землі і таким чином разом із Творцем — Батьком світу — створювала повноту буття. (Хоч насправді буття¹⁶ було там, за не-

видимим світом, і вона того також прагнула, подумки звертаючись до Бога). Таке “спасіння” приносило людині повну гармонію, що вона й справді живе в союзі зі своїм Творцем-Богом, а отже, має право й на потойбічне існування. Ось чому ікона так наставляє нас на шлях істини, до Царства Божого¹⁷, в якому закладені всі замисли Батька світу. Прагнучи в помислах наблизитись до нього, людина почала бачити той “драматичний діалог” між плоттю і духом (плоть — земна рабня, дух — небесний цар), у процесі якого й народилася вона, щоб потрапити у третій вимір. І тільки в цьому “третьому вимірі” (“болісному прозрінні”) людина, переживши Содом, Гоморру, Ніневію, Вавілон, Рим, зможе побачити свого Батька-Творця. Це й буде та найбільша “радісна вість”, яка, очевидно, може настати через сприйняття Бога, зображеного на іконі. Радісна вість про спасіння душі. Але чи кожний може сягнути глибини цього “дива”? Адже ікона дається лише тому, хто її бажав, хто не може бути без неї жодного дня. Стоячи перед іконою, людина думає: “А чи завжди я маю те, що шукає душа моя?” Апостоли бачили Духа Святого, що сходяв у полум’ї, а ми відчуваємо його в собі — тому й чутливі до ікони¹⁸, перед якою настає ясність і розуміння чогось великого, значущого. Тому й бачимо в її ликах щось дуже близьке й зрозуміле, коли, придивляючись, услуховуємось у своє глибоке, внутрішнє, до початку якого торкаємось порухом думки, завдячуючи писанням старих малювань¹⁹, тому й думка наша незвично пульсує, мовби автор її — ця енергетика, що сходить зі святих ліків моєї древлянської хати і летить у цей шалений бундючний світ.

Тому я так заповзятю думав про неї — вельми по-церковному зайшла вона в мою будучину, назавжди оселившись і заповнивши простір, куди могло устрибнути будь-яке лихо; я завдячую їй, що зацікавилася мною, моїми життєйськими гараздами чи негараздами, — я навіть сам, при всій суперечливості й драматургії моєї смерті²⁰, моєї відсталості думки прихилию до ширості, аби розмова з нею була корисливою не мені, пастухові й рабові, а вам, оскільки ікона просвітлює не мій, а ваш (наш) розум, виводячи з нетрів спорожнілі душі, мов Господь із пустелі.

Амінь.

● **Микола ЗАКУСИЛО**

Про автора
Микола Закусило — “етнічний письменник-монах”, який пише свої твори, дбаючи насамперед про духовну велич і зростання людської душі. Його “бібліотека для душі”: романи “Книга плачів”, “Грамотка скорблячих”, “Норинчанка і пах”, “Деревлянин і янголиця”, п’єси “Ковдуні”, “Глина світу” та інші, закорінені на глибокій польській мітології й демонології, відображають дух наших предків, які жили у давнину. Відродженню втраченого присвячено і його нове есе “Возбудися, душе моя (Піснь про ікону)”.

На Маковію пану Миколі виповнилося півстоліття. До свого ювілею письменник-художник підготував персональну виставку живопису “Архетипи Полісся”, яка відбулася в Музеї книги і друкарства (Києво-Печерська лавра). Ми щиро вітаємо ювіляра-іконописця і зичимо йому нових творчих успіхів.

тим, екх народ на шляху до істини сфантазував у образі янголів Божих, що збужує у нас постійно запотаємнене диво: откуль беремоса; а іконописець помечає на іконі янголів Божих ек светло вранешне — наше благоговенне надей і великих сподеванок про Царствіє Боже. Тож, даючи нам свежи екземпляр (летку крилату), Господь Бог наче постійно каже нам: неупааскудьте чисте, ояснене, непорочне, побережет — тогдє перед вами одкриєшца Царствіє Боже.

¹⁸ Не все ікони серце вчуває одразу, але одна ікона заходить в жилище (осветилище) назавжди воспевати й ісполняти сладостія духовния коло живое душі.

¹⁹ Хто берешца светильничат (малюват) ікону, той не дондуже думат, шо сотворена нимже ікона — це вже його вместилище (власность). На іконах ініціялов не ставет. Маляр-іконописець далекі од спокуси, шо лише серце заздросною пихою: це моє. Жуодна ікона не належит ни тебе, ни мне. Вона приходит яко божественни дух з думкою іконописца, які освячує фарби і пензля, аби й тут не согрішити; за дошку вуон сідає чисти, як день, і ясни, мов небо. Куожна ікона стукає в серце церковного маляра, котрі не може йой не одчинит простор душі Божое, щоб молились к ньой нищі, убогі, рабі земні — ікона заходить у двері душі всіх, у кого вона не пуста і не заповнена мислями про Людину і Бога, Землю і Небо.

²⁰ Нагадаю ще й це: “Смерті немає, — казав св. Августин, — оскільки минуло минуло”.

МАГІЯ ВИШИВКИ

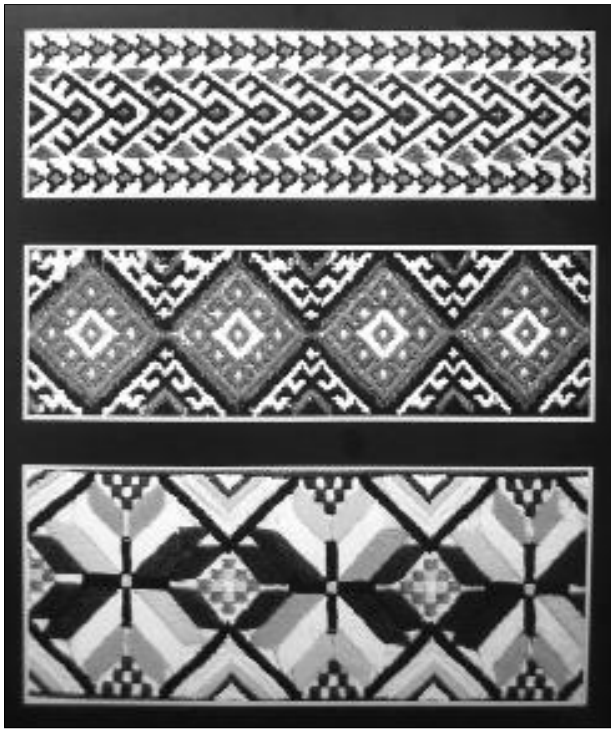
Відвідавши свого часу Косівщину, познайомилася з прекрасними людьми, представниками одного з найпоширеніших видів народного мистецтва, мистецтва вишивання — викладачами та студентами Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Вони продовжують наші національні традиції, створюючи неперевершені витвори з дерева, металу, кераміки, шкіри й вишивки. Адже Косів — батьківщина різьбярства, бондарства, малярства, писанкарства і, звичайно, художньої вишивки.

Готуючи телепрограму, я ближче познайомилася зі справжнім майстром своєї справи Катериною Романівною Сусак — першим ректором Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, членом Національної спілки МНМ України, заслуженим працівником освіти України, яка 36 років віддала створенню національної школи художнього вишивання. Це справді викладач з ве-

ликої літери, яка виховала не одну плеяду народних майстрів. Її учні стали справжніми віртуозами своєї справи. Саме у співавторстві зі своєю колишньою ученицею Ніною Андріївною Стеф’юк, нині талановитим викладачем теорії моделювання одягу, Катерина Романівна і підготувала цю книжку.

“Адже вишивка — це наше гуцульське життя, — сказала Катерина Романівна. — На рушниках і вишивках доля українського народу: і смуток, і радість. Це символ добра і щастя. Серед простих людей живе потяг до прекрасного, естетично довершеного... Вишивки гуцульських майстрів яскраві, багатобарвні, зі складними геометричними узорами, які притаманні тій чи іншій місцевості. Особливо багаті вишивкою рукави жіночих сорочок і блузок. У такому одязі дівчина ніби квітка”.

На зйомках передачі дівчата демонстрували чудоді, яскравий, елегантний одяг, виготовлений і оздоблений власноруч. Кожний

ДО ДЖЕРЕЛ

виріб дуже виразний та індивідуальний, відрізняється від типового жіночого вбрання.

Катерина Романівна розповіла тоді про свою мрію — видати посібник, у якому б відтворювалася прадавня техніка й орнамент української вишивки. І ось її мрія здійснилася. Багаторічна копітка праця Катерини Романівни та Ніни Андріївни Стеф’юк була викладена в книжці “Українське народне вишивання”, яка вийшла у видавництві “Новий світ” за підтримки Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам’яток історико-архітектурної спадщини ім. О. Гончара під орудою академіка Петра Тимофійовича Тронька.

Книжка видана українською і англійською мовами, що дозволяє вивчати наше мистецтво за кордоном. Видання дуже красиве, змістовне, оздоблене цікавими зразками української вишивки.

У ньому висвітлено історичні витoki вишивання, що сягають ще дохристиянської доби. Вишивкою оздоблювали інтер’єри, обрядові й побутові речі. Магічне й естетичне виступало в єдиному синтетичному зв’язку. А також автори подають корисні поради з питань гігієни, естетики праці. Детально розглядаються техніки не тільки вишивання, а й гаптування та аплікації, а схеми та зразки орнаментів допоможуть фахівцям поглибити знання у сфері художньої вишивки.

Книжка буде добрим помічником не лише для студентів і викладачів навчальних закладів декоративно-прикладного мистецтва, а й для кожного, хто не байдужий до цього вишуканого виду народного мистецтва. А особливо вона потрібна українським дизайнерам і модельєрам, які використовують у своїй роботі елементи оздоблення одягу в національному стилі.

Презентація видання відбулася в одному з найкращих музеїв України — Державному музеї українського народного декоративного мистецтва, справжній скарбниці нашої духовності. На свято зібралися художники, науковці, майстри народної творчості, журналісти і всі, кому не байдужа доля українського мистецтва, української книжки. Прозвучали добрі слова на адресу авторів книжки від заступника голови фонду, поета Івана Драча, директора Державного музею книги Олени Дмитрівни Погонець, заступника директора Державного музею українського народного декоративного мистецтва Людмили Семєнівни Білоус, наукових співробітників і народних майстрів України. Приємно було бачити на святі щиро шанувальницю української культури, — дружину Олеса Гончара Валентину Данилівну.

У залі звучала й чарувала душу мелодійна українська пісня у виконанні народного ансамблю “Жайвір”.

● **Лідія ЛУЦЕНКО,**
тележурналіст

¹³ Жуонка лесникова нарожувала, й вуон позвав бабу-пупорезку, пришла вуона, костигу поставила в кучережник, а сама до ікони: благослови, Мати Божа, оце невинне, шо йде од тебе, — а та вжуо крутица в луожку, реве ек корова, а те роздирає їє, дорогу шукає себе, зве пупорезку, пупорезка мие руки, полоше рота вуодою з травою, полує ікону, а послѣ зубами розкушує і язиком зализує, а ночу до сход сонѣа вуоди принесе, нагрєє в природі і купає породєлю тріо рази напроти ікони і новородка купає в туй вуоде, ше туда траву хрестом порубає, а потім ллє, і вуода дзорить по нагненому телі, пупорезка пий, каже, породєля ротом хап, пупорезка ше укликне, породєля ковть, а после пупорезка, хапнувши губами, оббрызкує хату, полуєца і вколо ікони обхрєшуєца, шоби дитѣ росло хутко й невхилим.

¹⁴ Воистину: горить і не згорає.

¹⁵ У мойом селѣ “язичники” ше й дощолѣ забивають швайками хропучу скотину (свиноматок, кабанов, кнуров, рохачов-безплодников), вичерпуют з неї кров і виймають міхура і, викотячи в попелі, висушуют, а потім губами сильнейши “язичник” надовує і сочиняє дѣтям “празник міхура” — дѣти граюшца тим міхуром у розни гришца. Такі празник, токо зо своїми обрядами, є і в оддалених народов — див. про це у “Короткій історії культури” Джека Ліндсея.

¹⁶ Буття — це небуття, а небуття — це буття — вслухайтєся.

¹⁷ Садитель жизни нашое — Господь Бог истину приховав од разумных і одкрив єѣ дѣткам крила-

Закрийте вуха, генії, світ вас почує. Розплющте очі, пророки, безсмертя виграв я. Душа це учуяла й поселилась на кінчику плоти. І душа щаслива. Добре, що хоч душа є безплотною, і нікому її розіп'ять. Один лиш Бог відає, тому й щаслива, що поселилась у мене. І як тільки нічка темненька, я кладу її на спочинок, думаю, що одише, а потім вигукну радість мою², розведу руками: батько мій — небо, мати — земля, а я — церква.

Во ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа.

Раніше я не знав, що ж таке хвора душа моя, але тепер минув час і мене ще більше мучить: чому ж примхливою вона стає з літами. Після ранкової літургії мені пораяв священник: якщо ти будеш щодня боротися з гріхом і мати над головою ікону — душа очуняє³.

Але пишу я це не тому, що заволоділа серцем моїм ікона Божа, в якій я маю надію богомолитися. Ікона — молитвениця людей, до неї моляться весь світ, і вона мовби омиває живою водою грішні душі. Якщо з глибокою вірою услухатися (вмолюватися) в ікону, то вона тобі може повідати багато чого. Навіть більше — може явити тобі віщі сні, які справдяться в реальному житті. Але “услухування” (бачення) має бути цілком самотнє, у присутності лише своєї душі, у надвечірній час, після заходу сонця, коли вже й пташки полягали спати. Все залежить від того, наскільки ти віруюча людина, і яка віруюча, і в що ти віриш. Ікона може явити тобі чийсь голос, чийсь образ, який ти хотів би бачити, чути, за яким ти постійно сумуєш у радості своїй. Через ікону ти можеш побачити своїх спочилих батьків, поспілкуватися з рідними — все залежить від тебе, і не гнівайся, якщо такого спілкування не відбудеться, ти сам у цьому будеш винний; роби так, щоб воно відбулося потім — попереду ще багато днів, щоб *пізнати ікону*, вдосконалюючи свою сутність перед лицем світу.

Радуйся, яко небесная срадуются земним: радуйся, яко земная слюкостуют небесним. Радуйся, Наречена Ненареченая⁴.

Ікону я бачив у цвітучому саду, у траві, у біжучій воді, у польовій дорозі, у дрімучому лісі, на хатньому затишші, у соломі на возі, у житніх колосках, у буслиному гнізді, в могилі пастуха, у тракторі орача, у батьковій робітні, у маминих очах (коли народжувався), на сестринішій лисі (коли помирав), на бабусиних грудях (коли хоронили), в арцабі, що звала безвісти пропавших, на старому лежку батьківської хати, в засторонку, де телілася королева, в курнику, де неслися кури, в смородині, де ховалася лисиця, на призьбі, де грілися жучки, у хатній стрісі, де зимували горобці, в шибці, що віддзеркалювала вогонь у печі, у скрині, де лежали ватянки померлих родичів, у черепиці Насті Дякової, до якої приходив муж-покійник⁵, у хриплому голосі діда Миха-

їла, старости церкви, який розказував, що ікона плаче, ікона сумує, тужить, опечалює, освітлює і просвітлює, врівноважує і скорбить, дає енергію жити в злагоді з самим собою, владноє тривогу про смерть⁶, вигонить бісів, чортів, упирів, вовкулак, відьом, які, знекровлюючи тіло, грабують його, а потім, умертвляючи, спопеляють; але й за небіжчиком ікона стежить: якщо покласти образ в труну під голову небіжчика, то душа його в злагоді залишить тіло, не сумуватиме по ньому.

Отже, ікона є вічна радість душі нашої, вона гармонізує природу, очищає її енергетику, стежить за нами, коли ми ще в утробі ма-

ми випромінюємо. Отже, хто слухає себе, той здатний слухати ікону. Повсякденна думка про ікону — це і є гармонія зі світом (природою — Богом), внутрішня свобода душі, якої так прагнеться від народження і аж до найвищого порога буття — смерті. Сприймаючи ікону, розум хоче підтвердити своє духовне існування, а душа і серцю це теж не байдуже, їм хочеться спокою. Але розум, душа й серце — це вже внутрішня ікона, це множинність сприйняття. В основі внутрішньої ікони — завжди анонімність, святе над грішним, утаємнене над утаємниченим, буття над небуттям (а не навпаки), божественне над земним

ВОЗБУДИСЯ, ДУШЕ МОЯ (Піснь про ікону¹)

Фото О. Литвиненка

тері, ікона приймає у світ немовля, злучає душу з тілом, хрестить, оберігає в просторі: проводить в школу, військо, на службу, сповідує, вінчає, прибавляє розуму (освітлює), знаходить місце, де покаяться цій окаянній душі⁷, щоб знову не грішити, не лукавити, не богохулити, не робити того, чого не бажаєш, заповнити пусточе місце любовію, щоб не вселилась якась сатана чи інша напасть⁸.

Ікона стежить за рудами й родбми, і за народами. Її мали мудреці й пророки, сячі й пастухи, музиканти й художники. Вона надихала творців ікон, фресок і мозаїк, майстрів соборів і церков. І тільки “революціонери” скося зирили на “Божий лик”, погляд якого відчували на собі, але не розуміли (хоч десь на краєчку душі якийсь порух думки таки ворухив здогад⁹. Ікона хвилювала, ікона надихала, ікона й лікувала¹⁰. Зв'язки з іконою коригуються тими почуттями і тим світлом, яке

і вічний-вічний діалог між людиною й Богом. Ікона — це хорал сприйняття, хорал бачення і хорал розуміння. В іконі показано вічну драму, історію *здійснення*. Та все ж ікона — це передусім *вічна людина*. Без людини ікона не живе, людина творить ікону й та призначена тільки їй. Ікона мовби живий апостол, вона послана по всій землі проповідувати радісну вість — спасіння¹¹.

Ще мої далекі прашури-пастухи брали з собою на пасовисько ікону, яка охороняла б овець і корів від грому та блискавки; цей “новий завіт” спасав не тільки живих, а й мертвих, їхні “оселі”, де покоїлися раби земні, присвятивши всього себе історичному поклонанню — творити світовий процес за небесним поклонком-волею. Голос Вічності звучить з ікони, віддзеркалюючи лик Божий від лику людини, які у свідомості мають одне злиття для прийдешніх поколінь; через ці по-

коління й епохи в іконі “зображено” ріст людського і Божого духу, єднання, яке єднань не заради єднання, а заради місії-єднання, яку покликані чинити Людина і її Творець — Батько світу, поступово розкриваючи їй-таки найвищу таїну буття, призначену для неї ж таки. Кожний етап (покоління, віки, епохи) такого “єднання” може “втїлити” в себе тільки ікона, аби розкрити певний “рівень” майбутнього “народу-нації”. Таке призначення ікони возвеличується над усіма святими книгами, оскільки сторінки їхні можуть вміститися в одному лише ликові старої ікони. Отже, віки знадобилися, щоб створити першу ікону. І вона через віки-епохи і далі хвилює нас, проникаючи у глибину людського розуму. Перед нею стоять тисячі грішників, до неї моляться мільйони бідних і багатих, яких вона супроводжує від початку і до кінця їхніх днів. Але навколо неї ведеться й напружена боротьба. Навіть великі митці, спостерігаючи за тяжкою злиденною працею людей,

прокинали ікону, вбачаючи в ній Бога. Ікона піддавалася нищівній знищувальній атаці “зверху” і “знизу”. Її (лика Божого) не розуміли “ідеологи”, її не розуміли й прості ратаї (селяни) через свою убогість і нужду, особливо в період голоду і війни-розрухи. Лише згодом збагнули: ми рубаєм¹² ікону — рубаєм тіло своє, ми палим ікону — спалюємо душу свою. Та все ж “проклята ікона” й далі жила, прокладаючи собі дорогу до всіх країн і континентів. Що ж за святість така — неоціненний образ, над яким моляться, який знищують, а він переживає цілі віки, народи-нації, величезні імперії. Яке величне диво і яка велична сила, що виявив її Господь через людину, заховавши найбільшу таїну в цьому образі — покаєння через смерть. І лише думаючи над цим, людина обдумує і свій життєвий шлях: куди і звідки, і для чого? З такими почуттями вона стоїть перед іконою, де — жодних правил,

жодних повчань, жодних знань, жодних тлумачень, але дуже багато життєвої сили, що орошає й омиває дощовими потоками стортрзану душу¹³ на всесильних вітрах. Ця “неопалима купина”¹⁴ вічна як день, як небо, як повітря, що ковтає його перед початком трудного спекотного дня. Ікона — мовби сонце, вона висвітлює людині шлях до провидіння, через неї осмислюються всі дороги, що відводять до істини. Ікона має свою мову, свої символи та образи, які не кожному дано знати; тільки глибоке заглиблення і сприйняття ікони може розкрити ці символи, проглядаючи світло пізнання, читання ікони вимагає певної підготовки від сплячої душі, яка, пізнавши ці “закони”, може багато чого усвідомити, збагнути, розвіявши туман століть, який затуляв від нас справжній текст образу; силу при-

Закінчення на с. 14

¹ Ікона жила у мене з молоком матері, коли пришов на землю. Але одного разу я отшов од світлого образу, а теперечки знов пришов. А голос той мине ще й дощолу учуваєща: “Синочку, не малою на осіці ікону, бо на ній повісився Іуда”. І вже по тому, в часі, за-молюючи своє гріхи, я сев писати сей *народний образ*, екі постійно виказує мене той драматичний діалог між небом і землею. А ночу бачив, як листя на осіці червонило: то виходила кров земна, пролита за людей.

² Хто молишся, прийді і узри.

³ Але ж коли хворь внутрі, то яке ж це блаженство — одчуват своє в'януче тело листком землі, до екого вже смерть хилишся, що вже й свято мовби якесь учуваєш, що й несе тобі таку приємну радостну вість.

⁴ Встань ото сна, остав себе здесь і переклади своєю душою на самоте в тишині животней сяже. Непознаване, неузнаване не повинно быть непознаним.

⁵ Ця жуонка мине розказувала, що ікона заговорила до їе мужа, нехотячого вмирати, щоб той познав Бога в собі. После вуон умер і почав приходит до своє жуони у вигляді Бога. Господи, утврди, вразум і помилуй падших.

⁶ Кожна ікона просвітлена Богом, його думками. Тому вона постійно говорить з душею, вона приносить мужу й жуоне силу думки й силу прозріння. В іконі все просто, почти “примітивно”, але за цюю “примі-

тивністю” одкриваєща глибокі духовні простор, куди й потрапляємо ми, познаючи ікону. Отож постійно глядя на ікону, пропелюйте свого розуму думку, що зо смертю вашого тела вмираєте й Ви. Не диветеса на смерть зо страхом, смерть така ж радість і нежность, як і життя, вона може ошасливити душу, якщо Ви доростете до позитивного “чуття” Вечності. Хоча, безсумнітельно, ввойти в тесне ворота Вечності не все зможут. Попервах треба буде скинуть із себе нелегкі мішок “греха”: очистити ото зла, задрості, егоїзму, ненависті, духовного і телесного рабства. Еслі же не зможете, моленнем попросіте цього у свого Наказія. Защититель нищих допоможе Вам. Але це не означатиме, шо Ви навучитеса *любити*. Любов — найбільша животворяща сила. Пророки виділи як багато коїца на земле зла, тому вони отрочо верили в моральну светобудову общества, в моральні светопорядок, у вишу волю й любов. Того й *одкривали* себе. Отож — остав мислі земні й “одкрой себе”. Нехай із тебе затемкає светло любви. Одкрой себе і зречиса себе, свойого егоїзму (егоцентризму), оскільки любов — Царство Божіе. А оскільки любов — це ми, то і Царство Божіе — це ми. Познаймо себе.

⁷ Коли лягаю на спочинок і руки кладу на живот, шо живит мене, глядя на ікону, вчуваю дефект думки, то вони чомото саміе бежат на груди і легают навхрест, мовбито обхрещут усе тело й душу. Тогде

я думаю себе: “Тело — це храмина моего духу. Есби тебе не тре було твоє тело, то ти би його не мав, твоє тело — це орудіє твоє душе й духу. Ось потому є великим грехом, коли ти сам забираєш у свойого тела житіє — покладаєш на його своє руки. Не ти народив себе, не ти маєш право розпоражатися собою. Бог дав — Бог забрав, отняв. Твоє назначенне в цьому светі только виконать (ек слуга) найбільше завданне Творца”. Того охрестиса собою й осудиса собою.

⁸ У плотском, тварном светі постійно є розбишак, а в духовном їх ма. Того й думаю про ікону.

⁹ Даже очманили застенелие и задріпаніе на селе і в городі атеїсти (чув і бачив особисто в свойому присутствіі), вмощуюцца на спочинок, потай пероводили подих: “Ох, Боже, Боже”, — і з цими словами склепывали повеки.

¹⁰ У Господньому леті 1739-му священник Охтирської приходської церкви во ім'я Покрови Богоматері, людина благочестива і чеснотлива, вийшов косити на свойому подвор'ї. Махнув два разочки коуосою й побачив у траві освітлену ікону Богоматері, молящуюся перед розп'яттем Господа. Священник у благоговейном страсті окрив себе хресним знаменем і, широко помолвивши, ззяв св. ікону думою. Родина його пометила, шо в куюмнаті, де висела ікона, був екіся страх перед сном. А через три годочки з дня пришестья ікони, в празник Покрови,

священник вшов у куюмнату й восторгса от незвичного ея светла. Явленне ікони повторалоса вельми часто, але священник нікому про це неказав, убо благоговейно моливса. Одиножди в дремотте вуон побачив Богоматір і почув ея повеленне очистит од пилу й омити чистою водою ікону. Священник, пробудивши, поспешив виконати ея повеленне, очистив і омив, і вуоду ікону хтев однести в реку. Але опосля знов заснув і в дремотте побачив ек вуон іде рано до рекі й несе вуоду, екою омив ікону, а на путі к реке почув голос Богоматері: “Возвратиса дудому й храни цю воду, вона буде ісцелят всех страждущих лихоманкою”. У священника була дочка, давно вжуо боляща лихоманкою і, пробудивши, вуон дав йой попоти цюо вуоди, і дочка його отодуже оздоровилася. Опосля цього все страждущие лихоманкою почали молитовно звертацца до сеї ікони, і свята ікона давала їм чудесное ісцеленне. Бача чудесное ісцеленне од ікони, священник забрав ея із свойого дому в приходську церкву і здеся-го вона просіяла багатощими ззеленнями. Празнуєцца 2 липня. Еюже моли, і спасе душі наша.

¹¹ Коли свет хитає, ікона в куюдом серді сприяє.

¹² В моему залессі (Полессі) живут три чловені, екі рубали ікони: один з них онемев, другому после хворачки одтяли язика, треті же на свою покарю.